

บทที่ 4

“เพื่อนสนิท” : มองอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ผ่านสายตาคนนอกพื้นที่

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอการวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ที่มีการประกอบสร้างความเป็นจริงเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ผ่านสายตาคนนอกพื้นที่ โดยเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความรักของคนชนชั้นกลางนอกพื้นที่ภาคใต้ ที่เข้ามาอาศัยพื้นที่ธรรมชาติของภาคใต้เป็นแหล่งพักผ่อน ซึ่งการศึกษาในบทนี้ มีองค์ประกอบ 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้

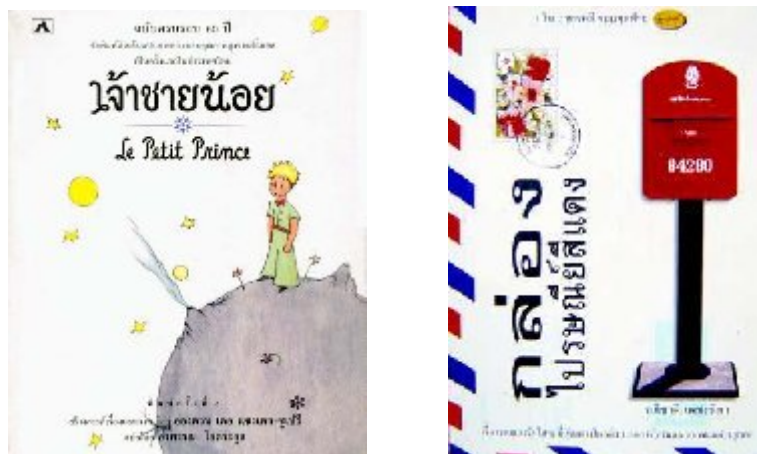
1. ภูมิหลังภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”
2. วิเคราะห์ด้วบทตามแนวคิดการเล่าเรื่องของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”
3. กลวิธีในการประกอบสร้างความเป็นจริงเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”
4. การเข้ารหัสความเป็นจริงเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”
5. การถอดรหัสความเป็นจริงเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

1. ภูมิหลังภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

ภาพยนตร์โรแมนติกคอมเมดี้เรื่อง “เพื่อนสนิท” (Dear Dakanda) ออกฉายเมื่อ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2548 เป็นผลงานการผลิตของบริษัทจีเอ็มเอ็ม ไทย หับ จำกัด และกำกับโดยคมกฤษ ตรีวิมล บัณฑิตนิเทศศาสตร์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เป็นชาวอยุธยาโดยกำเนิด ภาพยนตร์เรื่องนี้ดัดแปลงมาจากหนังสือสารคดีท่องเที่ยวยอดเยี่ยม “กล่องไปรษณีย์สีแดง” ที่เข้ารอบสุดท้ายการประกวดงานเขียนรางวัล “นายอินทร์อวอร์ด” ครั้งที่ 1 ประจำปี 2543 ของ อภิชาติ เพชรลีลา ชาวกรุงเทพฯ โดยกำเนิด ซึ่งเขาได้ถ่ายทอดเรื่องราวของบุคคลที่อยู่รอบตัวและอารมณ์ความรู้สึกที่เคยประทับใจเมื่อสมัยใช้ชีวิตวัยเรียนในคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อีกทั้งประสบการณ์จากการเดินทางท่องเที่ยวที่เกาะพะงันและเกาะเต่า จ. สุราษฎร์ธานี ร่วมด้วยการผสมผสานเรื่องราวจากวรรณกรรมเยาวชนที่เป็นนิทานประกอบภาพที่แพร่หลายโด่งดังไปทั่วโลกเรื่อง “เจ้าชายน้อย” ของอองตวน เดอ แซงเตก ซูเปรี จนเคยได้รับการจัดให้เป็นหนังสือขายดีอันดับ 2 ของโลก

ภาพที่ 4.1

หนังสือเรื่อง “เจ้าชายน้อย” และ “กล่องไปรษณีย์สีแดง” ที่มาของภาพยนตร์ “เพื่อนสนิท”

“กล่องไปรษณีย์สีแดง” เป็นเรื่องราวความรักที่เปิดมุมมองและชี้ให้เห็นถึงความเป็นจริงว่าสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นได้เสมอในโลกของความรัก ความผิดหวัง การหนีจากความจริง การเสาะแสวงหาตัวตนและสุดท้ายการยอมรับความจริง ตลอดทั้งเรื่องมีเพียงการเดินทางเรื่อยเปื่อยของตัวละครตัวหนึ่งพร้อมกับการเขียนโปสการ์ดบรรยายความคิดถึงของตนที่มีต่อหญิงอันเป็นที่รัก ซึ่งสอดแทรกความรู้สึกและเหตุการณ์ความหลังที่เคยทำร่วมกันมา พร้อมทั้งเล่าเหตุการณ์ความรักคู่ขนานระหว่างอดีตกับปัจจุบันที่ต่างเพียงแค่เวลาและสถานที่ ซึ่งคมกฤษมีความชื่นชอบเรื่องราวที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ การแอบรัก และการรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์ของเรื่อง “กล่องไปรษณีย์สีแดง” เป็นการส่วนตัว จึงคัดเลือกเฉพาะเนื้อหาส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์และตัดส่วนที่เป็นการท่องเที่ยวออกไป อย่างไรก็ตามในส่วนของการถ่ายทำและการคัดเลือกตัวนักแสดง คมกฤษใช้การถ่ายทำในพื้นที่จริงตามบทประพันธ์ของหนังสือ “กล่องไปรษณีย์สีแดง” นั่นคือ จ.เชียงใหม่และเกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี หากแต่นักแสดงนำไม่ได้เป็นคนท้องถิ่นโดยกำเนิดดังนั้นจำเป็นต้องฝึกซ้อมพูดภาษาถิ่นเพื่อความสมจริง

“เพื่อนสนิท” กลายเป็นภาพยนตร์ที่ได้รับการตอบรับจากผู้ชมเป็นอย่างดี เห็นได้จากการฉลองรายได้ครบ 70 ล้านบาท และในแง่ของคุณภาพภาพยนตร์เรื่องนี้ยังได้รับรางวัลจากหลายสถาบันที่ยกย่องความสำเร็จ(“เพื่อนสนิท (ภาพยนตร์),” ออนไลน์, 2551) ดังนี้

- รางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ ครั้งที่ 15 ประจำปี พ.ศ.2548

1. บทภาพยนตร์ยอดเยี่ยม (นิธิศ ณพิชญสุทิน)

2. ลำดับภาพยอดเยี่ยม (วิชา ใจ)
- รางวัลภาพยนตร์ไทย ชมรมวิจารณ์บันเทิง ครั้งที่ 14 ประจำปี พ.ศ.2548
 1. บทภาพยนตร์ยอดเยี่ยม (นิธิศ ณพิชญสุทิน)
 2. ลำดับภาพยอดเยี่ยม (วิชา ใจ)
- รางวัลคมชัดลึก อวอร์ด ครั้งที่ 3 ประจำปี พ.ศ. 2548
 1. นักแสดงนำชายยอดเยี่ยม (ชั้นนี้ สุวรรณเมธานนท์)
 2. นักแสดงสมทบหญิงยอดเยี่ยม (มณีรัตน์ คำอ้วน)
 3. บทภาพยนตร์ยอดเยี่ยม (นิธิศ ณพิชญสุทิน)
- รางวัลสตาร์ เอ็นเตอร์เทนเมนต์ อวอร์ด ครั้งที่ 4 ประจำปี พ.ศ. 2548
 1. นักแสดงสมทบหญิงยอดเยี่ยม (ปาณิสรา พิมพ์ปดู)
 2. ลำดับภาพยอดเยี่ยม (วิชา ใจ)
 3. เพลงประกอบยอดเยี่ยม (ช่างไม้รู้เลย)

2. วิเคราะห์ตัวบทตามแนวคิดการเล่าเรื่องของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

แม้ว่าแก่นเรื่องหลักของ “เพื่อนสนิท” จะนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความรัก แต่อีกด้านหนึ่งภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้ฉากบางส่วนในพื้นที่ภาคใต้เป็นภูมิหลัง ดังนั้น การวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) ของภาพยนตร์เกี่ยวกับการประกอบสร้างความหมายของอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ ผู้วิจัยจะใช้องค์ประกอบของการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ คือ โครงเรื่อง (Plot) ความขัดแย้ง (Conflict) แก่นเรื่อง (Theme) ตัวละคร (Character) ฉาก (Setting) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view) เป็นเกณฑ์การวิเคราะห์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 โครงเรื่อง (Plot)

โครงเรื่อง (Plot) เป็นวิธีการดำเนินเรื่องราวของภาพยนตร์จากจุดเริ่มต้นไปจนถึงจุดสิ้นสุด ซึ่งในกรณีของ “เพื่อนสนิท” ใช้เทคนิคการเล่าเรื่องแบบสลับไปมาระหว่างอดีตกับปัจจุบัน กล่าวคือ ตัวละครเอกที่ชื่อ “ไช่ย้อย” เดินทางลงสู่เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี เพื่อรักษาแผลใจที่เจ็บช้ำจากการแอบหลงรักเพื่อนสนิท “ดากานดา” แต่ในขณะเดียวกันเรื่องราวความรักและความผูกพันในอดีตที่ จ.เชียงใหม่ระหว่างทั้งสองก็ยังคงปรากฏให้ผู้ชมรับรู้เป็นภาพคู่ขนานไปพร้อมกับการเริ่มก่อตัวของความสัมพันธ์ระหว่าง “ไช่ย้อย” และ “นุ้ย” ในปัจจุบันที่เกาะพะงันเช่นกัน

2.1.1 การเริ่มเรื่อง (Exposition)

การเริ่มเรื่อง (Exposition) เป็นการชักจูงความสนใจของผู้ชมให้ติดตามเรื่องราว ซึ่ง “เพื่อนสนิท” เริ่มต้นจากตอนกลางของเรื่องที่ “ไช่ย้อย” หรือ “หมู” (ทั้งสองชื่อเป็นตัวละครเดียวกัน หากแต่ “ไช่ย้อย” เป็นสมญานามที่ “ดากานดา” ใช้เรียกตัวละครเอกของเรื่องที่ชื่อ “หมู” ซึ่งเมื่ออยู่พะงัน “นุ้ย” จะรู้จักและเรียกตัวละครนี้ว่า “หมู”) เดินเข้าไปในร้านตัดผมและเดินทางกลับบ้านที่กรุงเทพฯ เพื่อเก็บกระเป๋าไปยังเกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี ซึ่งทิ้งปมให้กับผู้ชมครุ่นคิดต่อว่าเกิดอะไรขึ้นกับ “ไช่ย้อย” ที่เดินทางท่องเที่ยวอย่างฉับพลัน ทั้งนี้ในแง่ของการประกอบสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมแล้ว การเปิดเรื่องดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ตัวละคร “ไช่ย้อย” ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของคนชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ อันเป็น “คนนอกพื้นที่” กำลังเดินทางเข้าไปสัมผัสตัวตนของคนภาคใต้นั่นเอง

ภาพที่ 4.2

ฉากการเริ่มเรื่องตั้งแต่ “ไช่ย้อย” เข้าร้านตัดผมและตัดสินใจลงพื้นที่ภาคใต้

2.1.2 การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action)

การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) คือ การที่เรื่องราวดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และเริ่มเกิดเหตุการณ์ที่ยู่ยากขึ้น ซึ่งภาพยนตร์ “เพื่อนสนิท” นำเสนอเรื่องราวระหว่างที่ “ไช่ย้อย” กำลังเดินทางมุ่งสู่ “เกาะพะงัน” ดินแดนภาคใต้ที่มีมนต์ขลังและเสน่ห์ดึงดูดใจจนทำให้เขาป็นขึ้นไปบนดาดฟ้าเรือเพื่อชมธรรมชาติและต้องการอยู่คนเดียวตามลำพังท่ามกลางธรรมชาติอันน่าตื่นตาตื่นใจ แต่ทว่าเขากลับประสบอุบัติเหตุพลัดตกจากเรือขาหักเพราะความเลินเล่อของคนขับเรือชาวใต้ที่เขาแต่จีบสาวจนเพลิน ทำให้ “ไช่ย้อย” ต้องไปนอนพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลเกาะพะงัน ซึ่งที่นี่เองทำให้เขาได้พบกับ “นุ้ย” พยาบาลสาวชาวใต้และ “แดน”

พยาบาลสาวจากกรุงเทพฯ ที่มาใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ภาคใต้เป็นระยะเวลาที่ยาวนาน นอกจากเจ็บตัวแล้ว เขายังมีปัญหากับภาษาถิ่นของคนภาคใต้ที่ทั้งห้วนและสั้นจนเขาฟังไม่เข้าใจ ซึ่งทำให้เกิดสภาวะแปลกแยกทางอัตลักษณ์ระหว่างคนนอกพื้นที่กับคนในท้องถิ่นภาคใต้ ดังบทสนทนาของตัวละครดังนี้

- ชาวบ้าน : ช่วยแลคนเจ็บให้ที ผมพอมามาเดียวใจนิ
(ช่วยดูแลคนบาดเจ็บให้หน่อย ผมเพิ่งจะพาเขามาส่งเมื่อกี้)
- แตน : ออก ๆ พยาบาลมาแล้ว ไหน ๆ หลอกหิดเดียวนิ มีนมัย หัวแตกมัย
(พยาบาลมาแล้ว ถลอกนิดเดียวเอง ปวดศีรษะมัย ศรีษะกระแทกหรือเปล่า)
- ไข้อย้อย : (“ไข้อย้อย” แสดงสีหน้ากังวลเพราะฟังภาษาใต้ไม่เข้าใจ)
- แตน : ตายโหง สงสัยสมองกระทบกระเทือน พรพคนี้ต้องผายปอด
- ชาวบ้าน : เดียว ๆ เค้าเป็นนักท่องเที่ยวนะ เค้าไม่ใช่จะมึนหัว เค้าเจ็บขา เขาฟังภาษาบ้านเราไม่รู้เรื่อง

ภาพที่ 4.3

ฉากที่ “แตน” เข้ามาถามอาการ “ไข้อย้อย” โดยใช้ภาษาใต้

จากบทสนทนาข้างต้น “แตน” พยาบาลสาวถามอาการของเขาด้วยภาษาใต้แต่ “ไข้อย้อย” กลับเจ็บบเพราะเขาฟังภาษาใต้ที่ทั้งสั้นและห้วนไม่เข้าใจ ซึ่งจากนั้นมีชาวบ้านคนหนึ่งที่เขาพาไปส่งที่โรงพยาบาลเห็นอาการมึนงงของเขาจึงเริ่มเข้าใจและอธิบายให้ “แตน” ฟังว่า “ไข้อย้อย” เป็นนักท่องเที่ยวจึงฟังภาษาใต้ไม่เข้าใจนั่นเอง หรือฉากที่ “ไข้อย้อย” ฟังการ

ขอความช่วยเหลือจากชาวบ้านที่จะคลอเคลียไม่เข้าใจเพราะชาวบ้านพูดภาษาใต้ที่เร็วและเร็วมาก ทำให้เขาตัดสินใจปิดเครื่องตอบรับทันที การที่ “ไช่ย้อย” ฟังภาษาใต้ไม่เข้าใจ อธิบายได้ว่าการมองภาษาใต้ดังกล่าวเป็นการมองผ่านจากสายตาของ “ไช่ย้อย” คนชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ ที่เป็นคนนอกวัฒนธรรมของพื้นที่ภาคใต้

สำหรับฉากบน “เกาะพะงัน” ตัวละครท้องถิ่นจะใช้ภาษาใต้สื่อสารกับคนในพื้นที่เดียวกัน แต่หากเป็นคนนอกพื้นที่ก็จะพูดคุยโดยใช้ภาษากลางแทน ดังที่ปรากฏในฉากที่ “นุ้ย” และ “แตน” รู้ว่า “ไช่ย้อย” เป็นนักท่องเที่ยงที่ได้รับบาดเจ็บจึงพูดคุยโดยใช้ภาษากลางแต่ในขณะเดียวกัน คนใช้เก่าที่อยู่ห้องเดียวกับ “ไช่ย้อย” พวกเขาจะพูดภาษาถิ่น ดังตัวอย่างนี้

นุ้ย : ไปเอมมัย
(ปู้มมัย)

คนใช้ : เอมเอมอะไร วันนี้ไม่ได้กินข้าวสักที

ไช่ย้อย :

นุ้ย : แกหลง แกบอกไม่ได้กินข้าวตั้งแต่เช้าเลย

ในขณะที่ผู้ชมรับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นกับ “ไช่ย้อย” ที่เกาะพะงันแล้ว ผู้ชมก็จะได้รับรู้เรื่องราวความเป็นมาของเขาก่อนที่จะเดินทางมารักษาแผลใจครั้งนี้ โดยการเล่าเรื่องราวย้อนกลับ (flashback) ไปเมื่อ 4 ปีก่อนที่เขาเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในเชียงใหม่ และที่นั่นเขาได้รู้จักหญิงสาวคนหนึ่งชื่อ “ดากานดา” ที่เริ่มเข้ามาสนิทสนมคุ้นเคยและพัฒนาความสัมพันธ์กลายเป็นเพื่อนสนิทจนกระทั่งเขาเริ่มหลงรักเพื่อนสนิทคนนี้โดยไม่รู้ตัว

เหตุการณ์สองสถานที่สองเวลาดูเหมือนจะมีบางอย่างใกล้เคียงกัน และสะท้อนให้ “ไช่ย้อย” ได้เห็นเงาของตัวเองผ่าน “นุ้ย” ตลอดเวลา ทำให้ “ดากานดา” ก็ยังคงอยู่ในความทรงจำของเขาอยู่เสมอ สังเกตได้จากการที่ “ไช่ย้อย” เขียนโปสการ์ดบอกเล่าเรื่องราวของตัวเองแก่เธอแทบจะทุกเรื่อง การเขียนโปสการ์ดของ “ไช่ย้อย” แสดงให้เห็นถึงการสร้างตัวตนให้กับ “คนอื่น” หรือคนภาคใต้ผ่านตัวอักษรเพื่อให้เข้าใจตนเองโดยการเปรียบเทียบกับ “คนอื่น” นั่นเอง

ที่เกาะพะงัน “ไช่ย้อย” ได้รู้จัก “แตน” พยาบาลสาวชาวกรุงเทพฯ บ้านเดียวกับเขา แต่ต่างกันตรงที่ “แตน” ได้ซึมซับความเป็นคนใต้และสัมผัสประเพณีท้องถิ่นจนกระทั่งเสมือนเป็นคนท้องถิ่นเอง ซึ่ง “ไช่ย้อย” มักจะแอบขำไม่ว่าจะเป็นภาษากลางสำเนียงทองแดงหรือบุคลิกลักษณะของเธอ แม้ว่า “แตน” จะพยายามบอกเขาเสมอว่าเธอเป็นคนกรุงเทพฯ เหมือนกัน

“จิ๋ว” เด็กชายเร่ร่อนก็เป็นอีกคนหนึ่งที่ผ่านมาในชีวิตของ “ไช่ย้อย” หากแต่เขารับรู้แค่เพียงว่า “จิ๋ว” ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งและมักจะคอยตามติดนุ้ยตลอดเวลาที่โรงพยาบาล “จิ๋ว” กลายเป็นอีกคนที่เข้ามาเติมเต็มชีวิตที่หนึ่งรักมาอย่าง “ไช่ย้อย” โดยการตามติดเขาและ “นุ้ย” ไปทะเลบ่อย ๆ อีกทั้งคอยเป็นเพื่อนที่ช่วยแก้เหงาได้เป็นอย่างดี

การที่ “ไช่ย้อย” ประสบอุบัติเหตุขาหักทำให้เขาจำต้องใช้เงินไปกับค่ารักษาพยาบาลที่นับวันเงินแทบจะร่อยหรอ แต่หลังจากนั้นเมื่อ “ไช่ย้อย” รับปากที่จะวาดภาพ “นุ้ย” เขาบังเอิญได้พบกับชาวต่างชาติสามภรรยาคนหนึ่งที่ต้องการให้เขาวาดภาพให้โดยมีค่าตอบแทนที่สูง ทำให้เขาเริ่มมีรายได้เป็นของตัวเองและรับงานวาดภาพริมชายหาดเรื่อยมา จนกระทั่งมีเงินเก็บมากพอที่จะเป็นเจ้ามือเลี้ยงอาหาร “นุ้ย” และ “แตน” รวมไปถึงการหาบ้านเช่าอีกด้วย ดังที่ “ไช่ย้อย” เขียนโปสการ์ดเล่าให้ “ดากานดา” ฟัง ดังนี้

...ฉันจะบอกว่าตอนนี้ ไช่ย้อยของพวกแกคิดทำมาหากินกับการวาดรูปเป็นแล้วนะไว๊ว ที่ฉันเล่าไปครั้งก่อน ๆ ว่ามีฝรั่งอยากให้อวาดรูปให้นะ ตอนนี้ก็มีหลายคนเลยแหละ นุ้ยกับฉันไปหาดท้องนายปานกันอาทิตย์ละสามสี่วัน ก็แล้วแต่จะมีฝรั่งแถวนั้นมาให้ฉันวาดรูปให้ ก็จิวตรประจำวันของฉันตอนนี้ เลยแทบไม่ได้เป็นคนไข้ของโรงพยาบาลแล้ว

ภาพที่ 4.4

ฉากที่ “ไช่ย้อย” รับจ้างวาดภาพริมชายหาด

การเข้ามาในพื้นที่ภาคใต้ของ “ไช่ย้อย” ในฐานะนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นถึงตัวตนของตัวละครที่มีอำนาจในการเข้ามาสำรวจ (subject of power) และค้นพบดินแดนอันแปลกประหลาด (exoticism) แห่งนี้ ซึ่ง Michel Foucault นักวิชาการสังคมศาสตร์ชาว

ฝรั่งเศส ได้อธิบายว่า อำนาจเป็นกระบวนการประกอบสร้างความจริง (truth) นั่นคือ ใครก็ตามที่มีอำนาจ มักจะเป็นผู้ที่สร้างความจริงในสังคมเสมอ และแม้แต่การจ้อง (gaze) หรือการมอง (look) ก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารอำนาจ (the exercise of power) เช่นกัน (สมสุข หินวิมาน, 2548, น. 423) และในกรณีภาพยนตร์ “เพื่อนสนิท” ก็จัดได้ว่าเป็นการใช้อำนาจในการมองพื้นที่ภาคใต้ผ่านสายตาของตัวละคร “ไชย้อย” ซึ่งเป็นคนนอกวัฒนธรรมภาคใต้นั่นเอง

2.1.3 ภาวะวิกฤติ (Climax)

ภาวะวิกฤติ (Climax) เป็นเรื่องราวในช่วงจังหวะที่เกิดภาวะคับขันขึ้นกับตัวละคร ซึ่งในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ภาวะวิกฤติเกิดขึ้นท่ามกลางสัมพันธภาพที่เพิ่มมากขึ้นระหว่าง “ไชย้อย” และ “นุ้ย” เนื่องจาก “จิว” ถูกงัดเสียชีวิต ทำให้ “นุ้ย” เสียใจมากและไม่อยากจะเสียคนที่เธอรักไปอีกจึงเล่าให้ “ไชย้อย” ฟังว่า ชีวิตที่ผ่านมาของเธอไม่มีใครรักเธอจริงจังสักคน และถาม “ไชย้อย” ว่า “เธอจะรักเราได้มั๊ย” ซึ่งเขาไม่ได้ให้คำตอบและยังนึกย้อนไปยังอดีตที่เขาเริ่มมีความรู้สึกกับ “ดากานดา” มากกว่าเพื่อนสนิท หากแต่คำว่าเพื่อนทำให้เขาไม่กล้าบอกความรู้สึกนี้แก่เธอ จนกระทั่งวันที่เขาตัดสินใจสารภาพความรู้สึกกับ “ดากานดา” เขากลับได้รับคำตอบว่า “แกมาทำอะไรเอาป่านี” และจากเหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ผู้ชมทราบถึงเหตุผลของการเดินทางสู่เกาะพะงัน ที่ครั้งหนึ่ง “นุ้ย” เคยถามเขาถึงการเดินทางครั้งนี้ ดังปรากฏในฉากที่ทั้งสองขึ้นไปนั่งบนชิงช้าสวรรค์ด้วยกัน

- นุ้ย : ทำไมหนู(ไชย้อย)ถึงมาพะงันล่ะ
 หนู : ก็มาเที่ยวไง
 นุ้ย : ที่อื่นมีตั่งเยอะ ทำไมเลือกที่นี่ล่ะ ชอบทะเลเหรอ
 หนู : ทะเลมันเย็นสบายดี
 นุ้ย : เคยบอกว่า คนมาทะเลมีอยู่สองอย่าง ถ้าไม่หนีร้อนมาก็หนีรัก

จากบทสนทนาข้างต้น แม้ว่า “ไชย้อย” จะไม่ได้ให้คำตอบแก่ “นุ้ย” ว่าเขา “หนีร้อน” หรือ “หนีรัก” มาเที่ยวทะเล แต่ในที่สุดภาพยนตร์เรื่องนี้ก็เฉลยในตอนท้ายเรื่อง นั่นเองว่าเพราะเขาผิดหวังจากการบอกรัก “ดากานดา” ทำให้เขาต้องหนีมาอยู่เกาะพะงัน

จากคำพูดของ “นุ้ย” ที่กล่าวว่า “คนมาทะเลมีอยู่สองอย่าง ถ้าไม่หนีร้อนมาก็หนีรัก” สามารถอธิบายได้ว่า พื้นที่ภาคใต้เป็นเสมือนแหล่งพักพิงใจของคนชั้นกลางในเมืองที่นับวันความรักและความผูกพันของผู้คนในสังคมเริ่มเลือนหายไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตามคนในสังคมเมืองก็ยังอยากที่จะใช้ชีวิตอยู่ในเมืองกรุงมากกว่าชนบท ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นความสัมพันธ์แบบทั้งรักทั้งชัง (love-hate relationship) ที่ว่าคนเมืองกรุงก็ยังคงมองว่า ถึงแม้ท้อง-

ถิ่นภาคใต้จะอบอุ่นน่าขึ้นชมแต่สังคมเมืองหลวงของตนก็ยังมีกรรมวิญญูมากกว่านั่นเอง

2.1.4 ภาวะคลี่คลาย (Falling Action)

หลังจากที่ “นุ้ย” ตัดสินใจบอกรัก “ไชย้อย” ทำให้เขาสับสนและตัดสินใจที่จะเดินจากมา หากแต่ในระหว่างทางเขาได้อ่านหนังสือ “เจ้าชายน้อย” ที่ได้นำติดตัวมาด้วย ทำให้ “ไชย้อย” ได้เรียนรู้ว่าเมื่อเราสร้างความสัมพันธ์กับใครแล้ว เราจำต้องรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์นั้น ๆ ด้วย

หากเมื่อมองย้อนกลับไปยังอดีต ครั้งหนึ่ง “ไชย้อย” “ดากานดา” และ “โก้” เพื่อนของเขาที่แอบชอบ “ดากานดา” เคยได้ดูละครเวทีเรื่องเจ้าชายน้อยมาก่อน แต่ “ไชย้อย” นั่งหลับตอนที่ “สุนัขจิ้งจอก” สอน “เจ้าชายน้อย” ว่าเราควรรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์ที่เราก่อขึ้น ดังนั้นจึงทำให้ “ไชย้อย” ไม่เข้าใจเนื้อหาของดั่งกล่าวของละครเวที หากแต่ครั้งนี้เขามีเวลาอ่านหนังสือ “เจ้าชายน้อย” จึงทำให้ “ไชย้อย” ตัดสินใจได้ว่าจะทำอย่างไรต่อไป

2.1.5 การยุติเรื่องราว (Ending)

ท้ายสุดเรื่องราวทั้งหมดจบลงที่ “ไชย้อย” ตัดสินใจทิ้งความทรงจำที่มีต่อ “ดากานดา” ไว้ โดยส่งโปสการ์ด จดหมาย และสมุดวาดภาพ ทำให้ “ดากานดา” รู้ว่า “ไชย้อย” แอบหลงรักตนตั้งแต่ครั้งแรกที่เจอกัน ส่วน “ไชย้อย” ก็กลับไปหา “นุ้ย” ยังเกาะพะงัน ในขณะที่ “ดากานดา” ก็ยังคงเป็น “เพื่อนสนิท” ของเขาตลอดไป

ในตอนท้ายภาพยนตร์สื่อให้เห็นว่า ท้ายที่สุดแล้วคนนอกพื้นที่อย่าง “ไชย้อย” ก็ได้ใช้พื้นที่ภาคใต้ในการค้นพบตัวเองว่าควรดำเนินชีวิตอย่างไร หากแต่ในขณะเดียวกัน คนในพื้นที่ภาคใต้ก็ยังคงดำเนินชีวิตต่อไปเช่นเดิม นั้นแสดงให้เห็นถึงอำนาจของตัวละครชั้นกลางอย่าง “ไชย้อย” ในการมีอิทธิพลเหนือคนภาคใต้ในการใช้พื้นที่ค้นพบตัวเอง ดังที่ Edward Said (สมสุข หินวิมาน, 2548, น. 273) อธิบายด้วยแนวคิด “ตะวันออกนิยม” (Orientalism) ว่า ชาติตะวันตกได้ประกอบสร้างความเป็นตะวันออกขึ้นมาเพื่อการทำทำความเข้าใจตัวตนของคนตะวันตกเอง โดยในด้านหนึ่งตามทัศนะของคนตะวันตกทั่วไป ความเป็นตะวันออกในปัจจุบันก็คือ ภาพที่เลือนหายไปแล้วในสังคมตะวันตกที่ทันสมัย และเมื่อภาพดังกล่าวได้รับการตอกย้ำอยู่บ่อยครั้ง ในที่สุดก็จะนำไปสู่การประกอบสร้างความหมายให้ตะวันออกดูยิ่งใหญ่และสูงส่งกว่าโลกตะวันออก เช่นเดียวกับ “ไชย้อย” ที่เสมือนตัวแทนคนชั้นกลางในกรุงเทพฯ ที่เข้ามาในพื้นที่ภาคใต้เพื่อรักษาผลประโยชน์จาก “ดากานดา” ซึ่งกล่าวได้ว่า “ไชย้อย” มองพื้นที่ภาคใต้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เงียบสงบต่างจากกรุงเทพฯ ที่แสนจะวุ่นวาย แต่ในอีกด้านหนึ่งพื้นที่ภาคใต้ในมุมมองของเขาก็ยังคงเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลความเจริญด้วยเช่นกัน

2.2 ความขัดแย้ง (Conflict)

ความขัดแย้ง (Conflict) เป็นการสร้างปมปัญหาและการหาหนทางแก้ปัญหาของตัวละคร ซึ่งภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” นำเสนอภาพความขัดแย้งภายในจิตใจของ “ไช่ย้อย” ที่มองเห็นภาพสะท้อนของตนเองผ่าน “นุ้ย” ว่าในอดีตเขาเคยแอบรัก “ดากานดา” เพื่อนสนิท แต่วันนี้กลับเป็นตัวละครที่ถูกแอบรักจาก “นุ้ย” เพื่อนสนิทอีกคนหนึ่งแทน จนกระทั่งวันที่ “นุ้ย” บอกรักเขา ทำให้เขาลังเลไม่แน่ใจ สับสน และไม่รู้ว่าตัดสินใจอย่างไรดีจากการเปลี่ยนสถานะอย่างฉับพลัน ดังนั้นความขัดแย้งหลักของภาพยนตร์เรื่องนี้ คือ ความขัดแย้งเกี่ยวกับความรัก

อย่างไรก็ตาม อีกด้านหนึ่งภาพยนตร์ก็นำเสนอภาพความขัดแย้งระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทภาคใต้ที่คนนอกพื้นที่มองเห็นผ่านตัวละคร “ไช่ย้อย” ออกมาลักษณะที่ว่า พื้นที่ภาคใต้ยังคงลักษณะความเป็นชนบทมาก คือ มีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติค่อนข้างมากและคนนอกพื้นที่ก็ยังคงมองว่าชุมชนภาคใต้ยังคงไม่มีความเจริญเทียบเท่ากับสังคมเมืองที่มีการพัฒนาและเจริญก้าวหน้ากว่ามาก อีกทั้งความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่นก็มีความใกล้ชิดและผูกพันกับคนในพื้นที่เดียวกันมาก ดังฉากที่ “ไช่ย้อย” สัมผัสได้จากการเศร้าโศกเสียใจของคนท้องถิ่นต่อการจากไปของ “จิว” เด็กชายเร่ร่อน ที่แม้จะไม่ได้เป็นญาติพี่น้องกัน แต่ก็ดูแลและช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่ ซึ่งแสดงให้เห็นตัวตนของคนภาคใต้ว่ารักพวกพ้องของตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้เริ่มลบเลือนหายไปแล้วในสังคมเมืองอันทันสมัย

2.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) คือ สาระสำคัญของภาพยนตร์ที่ผู้สร้างต้องการจะบอกกล่าวแก่ผู้ชม ในกรณีของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” มีแก่นเรื่องหลักเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ (Theme as a statement about human nature) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ การแอบรัก และการรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์ ซึ่งอาจสรุปได้ว่าแก่นเรื่องหลักของภาพยนตร์เรื่องนี้ คือ แก่นเรื่องเกี่ยวกับความรัก ซึ่งสังเกตได้จากภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์ที่ให้ความสำคัญกับความรักและความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนเป็นหลัก โดยมีพื้นที่ภาคใต้เป็นเพียงฉากหลังในการดำเนินเรื่องของ “ไช่ย้อย” ที่ต้องการออกเดินทางไปยังสถานที่ที่ห่างไกลจากเชียงใหม่ที่เขามีความหลังที่เจ็บปวด และทะเลที่ “พะงัน” ก็เป็นสถานที่ที่เขาเลือกจะพักรักษาเยียวยาแผลใจเท่านั้น การนำเสนอถึงการแสวงหาที่พึงพอใจของคนนอกพื้นที่สื่อให้เห็นว่า ผู้คนในสังคมเมืองทุกวันนี้ต่างโหยหาความรัก เนื่องจากสายสัมพันธ์ของคนในสังคมเมืองค่อนข้างไกลห่างกัน ต่างจากสังคมชนบทที่สายสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ยังคงแน่นแฟ้น มีความรักความอาทรต่อกัน หากแต่สิ่งที่ภาคใต้ด้อยกว่าสังคมเมืองก็คือ ความเจริญนั่นเอง

ภาพที่ 4.5

ตัวอย่างภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

2.4 ตัวละคร (Character)

ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” มีตัวละครเด่น (Protagonist) ที่ดำเนินเรื่องหลักทั้งหมด 3 คน คือ “ไข้อยู่” “ดากานดา” และ “นุ้ย” หากแต่การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการประกอบสร้างความหมายของอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ ดังนั้นตัวละครที่เลือกมาวิเคราะห์จะจำแนกโดยใช้สายสัมพันธ์กับพื้นที่ภาคใต้โดยได้แบ่งตัวละครออกเป็น 3 ประเภท คือ ตัวละครที่เป็นคนภาคใต้ ตัวละครที่เป็นคนนอกพื้นที่ และตัวละครที่เป็นคนนอกพื้นที่แต่อาศัยอยู่ในชุมชนภาคใต้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.4.1 ตัวละครที่เป็นคนภาคใต้

2.4.1.1 นุ้ย

ภาพที่ 4.6

“นุ้ย” ตัวละครที่เป็นตัวแทนของคนภาคใต้

“นุ้ย” เป็นตัวละครเด่น (Protagonist) ที่เป็นตัวแทนของคนภาคใต้ กล่าวคือ ลักษณะทางกายภาพ (physical appearances) หรือบุคลิกลักษณะ (characteristics) ของเธอสะท้อนภาพตัวตนของคนภาคใต้ที่มองผ่านสายตาของคนนอกพื้นที่ อย่าง “ไช้ย้อย”

มิติแรก ด้านลักษณะทางกายภาพ (physical appearances) ที่เป็นภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) ของคนภาคใต้ในสายตาของคนนอกพื้นที่ คือ คนภาคใต้ผิวดำคล้ำ ดวงตากลมโต และหน้าตาคมคาย

มิติที่สอง ด้านบุคลิกลักษณะ (characteristics) ก็เป็นภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) เช่นเดียวกัน คือ “ไช้ย้อย” มองว่า “นุ้ย” มีลักษณะเป็นเพศหญิง (feminine) ที่อ่อนโยน มีความน่าทะนุถนอมและค่อนข้างใสซื่อเป็นธรรมชาติ ดังจากที่ “นุ้ย” เป็นแบบวาดภาพให้ “ไช้ย้อย” ด้วยความที่ “นุ้ย” ไม่เคยเป็นนางแบบมาก่อน การที่ “ไช้ย้อย” บอก “นุ้ย” ว่าอย่านั่งตัวเกร็ง ให้ผ่อนคลายบ้างและขอให้เธอยิ้มแบบธรรมชาติแบบที่เธอยิ้มบ่อย ๆ แต่ “นุ้ย” กลับถามว่าให้ยิ้มแบบไหน และเมื่อเธอยิ้มออกมาก็เป็นที่ขบขันของ “ไช้ย้อย” แต่ในที่สุดนุ้ยก็สามารถยิ้มและหัวเราะอย่างไม่ขัดเขินเมื่อถูก “ไช้ย้อย” หัวเราะ นั่นแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของเธอที่สามารถเป็นตัวของตัวเองเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ แต่หากอยู่ในสถานการณ์อีกแบบหนึ่งซึ่งไม่คุ้นเคยก็จะเป็นการฝืนและทำออกมาไม่ดีนัก ทำให้เห็นข้อดีของนุ้ยว่า เธอเป็นคนที่มีความจริงใจและเสแสร้งไม่เป็นเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย

ภาพที่ 4.7

จากที่ “นุ้ย” นั่งเป็นแบบวาดรูปให้ “ไช้ย้อย”

นอกจากนั้น คนภาคใต้มักจะถูกรับรู้ว่าเป็นคนสนุกสนานกับคนในพื้นที่เดียวกันค่อนข้างสูงและรักพวกพ้อง กล่าวคือ เมื่อมีคนในท้องถิ่นประสบกับความ

เดือดร้อนหรือความสูญเสีย คนภาคใต้ก็จะยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือทันที ดังที่เห็นได้จากการที่มีชาวบ้านมาบอกข่าวว่า “จิว” ถูกงูกัด ทำให้ “นุ้ย” รีบตามไปช่วยและดูอาการอย่างร้อนรน ซึ่งในภาพยนตร์ได้กล่าวไว้ว่า “จิว” เป็นเด็กชายเร่ร่อนที่บังเอิญมีความสนิทสนมกับ “นุ้ย” เป็นพิเศษ แม้ว่าจะไม่ได้เป็นญาติพี่น้องกัน แต่เธอก็ยังดูแลและให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี และเมื่อ “จิว” เสียชีวิตก็มีหลายคนเศร้าเสียใจกับความสูญเสียครั้งนี้เป็นอย่างมาก

ข้อค้นพบสุดท้ายเกี่ยวกับความแตกต่างของคนภาคใต้กับคนนอกพื้นที่ที่ “ไชย้อย” สัมผัสได้ คือ คนภาคใต้เป็นคนเปิดเผย กล่าวพูดกล้าแสดงออกและตรงไปตรงมา ดังที่ “ไชย้อย” สะท้อนภาพของ “นุ้ย” ออกมาตรงข้ามกับตัวเธอเอง ไม่ว่าจะเป็นฉากที่ “นุ้ย” กล่าวบอกความรู้สึกของตัวเองอย่างตรงไปตรงมากับ “ไชย้อย” แม้ “นุ้ย” จะไม่รู้คำตอบล่วงหน้า แต่เธอก็กล้าที่จะแสดงความรู้สึกออกไปต่างจาก “ไชย้อย” โดยสิ้นเชิงที่กว่าจะกล้าบอกความรู้สึกกับ “ดากานดา” ก็ใช้เวลากว่า 4 ปี และมันก็สายเกินไปแล้ว อีกทั้งท่าทางและอาการของ “นุ้ย” ก็บ่งบอกให้ “ไชย้อย” รู้ว่าเธอรู้สึกพิเศษกับเขาเกินคำว่า “เพื่อน” โดยการเอาอกเอาใจและคอยดูแลเขาเป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.8

ฉากที่ “นุ้ย” สารภาพรัก “ไชย้อย”

นอกจากนี้ การให้ความหมายแก่คนภาคใต้ผ่านอาชีพของตัวละครก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ซึ่งอาชีพนางพยาบาลของตัวละคร “นุ้ย” ในภาพยนตร์สื่อให้เห็นถึงการมองคนภาคใต้เป็นคนที่คอยให้บริการแก่คนนอกพื้นที่ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า คนภาคใต้ก็ยังคงด้อยอำนาจกว่าคนในสังคมเมืองนั่นเอง

2.4.1.2 จีว⁺

ภาพที่ 4.9

“จีว⁺” ตัวละครที่เป็นตัวแทนของคนภาคใต้

“จีว⁺” เป็นตัวละครประกอบ (Lesser roles) ที่มีบทบาทเพียงแค่เด็กชายเร่ร่อนที่เข้ามาสร้างความสัมพันธ์กับ “ไช่ย้อย” ในระยะเวลาที่สั้นและฉิวเฉียด โดยจะปรากฏในฉากที่ “ไช่ย้อย” พักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล ซึ่ง “จีว⁺” จะมานั่งนอนที่โรงพยาบาลและตามติด “นุ้ย” ตลอดเวลา แสดงให้เห็นว่าเขาเป็นเด็กที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ตัวละคร “จีว⁺” แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ภาคใต้มีความล้าหลังด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน คือ มีคนเร่ร่อนอาศัยอยู่ และสื่อให้เห็นถึงความไม่เจริญของสังคมภาคใต้ อีกทั้งการที่ให้ตัวละครเป็นเพียงแค่เด็กสื่อให้เห็นถึงความด้อยอำนาจและในท้ายที่สุด ตัวละคร “จีว⁺” ก็ถูกขังตาย

การสร้างความหมายให้ตัวละคร “จีว⁺” เป็นเพียงเด็กชายเร่ร่อนที่ตายตอนจบ อธิบายได้ว่า ตัวละครและชีวิตของคนภาคใต้ไม่ได้มีความสำคัญเทียบเท่ากับตัวละครเอก “ไช่ย้อย” ที่เป็นคนชั้นกลางในสังคมเมือง นอกจากนั้นยังทำให้ตัวละคร “ไช่ย้อย” ดูโดดเด่นขึ้นมา หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือ ตัวละคร “จีว⁺” สร้างขึ้นมาเพื่อเสริมอำนาจให้คนเมืองหลวงนั่นเอง

แม้ว่า ทั้ง “จีว⁺” และ “ไช่ย้อย” ต่างก็เป็นคนเร่ร่อนเช่นเดียวกัน หากทว่า “ไช่ย้อย” เร่ร่อนเพราะปัญหาเรื่องความรักและมีอำนาจในการเป็นผู้สำรวจ ในขณะที่ “จีว⁺” เป็นเด็กชายเร่ร่อนเพราะปัญหาทางเศรษฐกิจ

ภาพที่ 4.10

“จิ๋ว” เด็กชายเร่ร่อนที่มักจะตามติด “นุ้ย” เสมอ

2.4.2 ตัวละครที่เป็นคนนอกพื้นที่

การศึกษาตัวละครที่เป็นคนนอกพื้นที่อย่าง “ไช่ย้อย” “ดากานดา” และ “เอ็ด” สามารถรับรู้การประกอบสร้างความหมายของคนและชุมชนภาคใต้โดยผ่านมุมมองของ “ไช่ย้อย” ที่เฝ้ามองภาคใต้จากทั้งตัวเองและมองภาคใต้ผ่านตัวละครทั้งสอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.4.2.1 ไช่ย้อย

ภาพที่ 4.11

“ไช่ย้อย” ตัวละครที่เป็นตัวแทนของคนนอกพื้นที่ที่เฝ้ามองตัวตนของคนภาคใต้

“ไช่ย้อย” เป็นตัวละครเด่น (Protagonist) ที่เป็นคนชั้นกลางเมืองกรุงผู้สำรวจดินแดนภาคใต้ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดนิยามตัวตน

ของคนภาคใต้ “ไช่ย้อย” ดำเนินเรื่องทั้งที่เชียงใหม่และพะงัน ซึ่งหลังจากผิดหวังเรื่องความรักจาก “ดากานดา” เขามุ่งหน้าลงรักษาแผลใจยังพื้นที่ที่ห่างไกลจากเชียงใหม่เพราะเขาเชื่อว่าระยะทางที่ห่างไกลจะช่วยให้เขาลืมเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ และทะเลก็เป็นสถานที่หนึ่งที่จะช่วยผ่อนคลายและทำให้รู้สึกดีขึ้น ดังนั้นความหมายของชุมชนภาคใต้ในสายตาของคนนอกพื้นที่อย่าง “ไช่ย้อย” คือ สถานที่ที่อยู่ห่างไกลจากสังคมเมืองและยังคงมีความเป็นธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว สังเกตได้จากการที่ “ไช่ย้อย” เขียนโปสการ์ดถึง “ดากานดา” ในลักษณะของการมองภาคใต้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยว ดังนี้

“...เกสต์เฮาส์ที่ท้องศาลามีนักท่องเที่ยวเต็มไปหมด วัน ๆ พอชดกาแพหนึ่งถ้วย ฉันก็จะค่อย ๆ ไขยกหลบคนพวกนั้นไปโปรชนีย์ ชื่อโปสการ์ดหนึ่งใบแสดงบปหนึ่งดวงเขียนถึง แก ดากานดา...”

ภาพที่ 4.12

ฉากที่ “ไช่ย้อย” นั่งอยู่ท่ามกลางเมืองท่องเที่ยวของภาคใต้

ในภาพยนตร์จะเห็นได้ว่ามีนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นจำนวนมากที่มาพักผ่อนที่เกาะพะงัน รวมไปถึงการที่มีเกสต์เฮาส์เยอะแยะไว้รองรับนักท่องเที่ยว อีกทั้ง “ไช่ย้อย” สังเกตว่าคนในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็น “นุ้ย” หรือ “ลุงโปรชนีย์” สามารถพูดภาษาอังกฤษได้คล่อง มีความคุ้นเคยและไม่เคอะเขินที่จะใช้ภาษาอังกฤษติดกับเขาที่ฟังภาษาอังกฤษไม่เข้าใจและไม่มั่นใจในการฟังหรือพูดของตนเอง ฉากดังกล่าวสื่อให้เห็นว่า พื้นที่

ภาคใต้เป็นชุมชนที่อยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมตะวันตกที่เริ่มหลังไหลเข้ามาสู่ดินแดนแห่งนี้

ภาพที่ 4.13

ฉากที่ “นุ้ย” พูดคุยกับชาวต่างชาติอย่างคุ้นเคย

อย่างไรก็ตามเขาก็แสดงให้เห็นว่า เขายังคงมีอำนาจทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจในพื้นที่ท่องเที่ยวแห่งนี้เหนือกว่าคนท้องถิ่นจากการรับจ้างวาดภาพริมหาดที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวจนสามารถสร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำ และสามารถเลี้ยงอาหารค่า “นุ้ย” และ “แตน” ได้

การที่ “ไชย้อย” มองพื้นที่ภาคใต้เป็นเพียงสถานที่ที่ช่วยเยียวยารักษาแผลใจ และสามารถสร้างรายได้มากมาย ทำให้เขามองข้ามความรู้สึกของคนภาคใต้ไป ดังฉากที่เขาเขียนโปสการ์ดถึง “ตากานดา”

“ภาพที่นุ้ยหอบหิ้วฉันทอนมอเตอร์ไซด์ตระเวนไปทั่วเกาะได้กลายเป็นภาพที่ตลกที่สุดของคนที่นี่ แต่ใครจะไปสนใจจริงมะ ก็ฉันทวยแล้วนี่หว่า แกหมั่นไส้ฉันท้มละ”

จากข้อความในโปสการ์ดแสดงให้เห็นว่า “ไชย้อย” สร้างอัตลักษณ์และความหมายให้ภาคใต้เป็นเพียงที่เยียวยารักษาแผลใจและเขามีอำนาจเหนือคนภาคใต้ด้านการประกอบอาชีพที่เพียงแค่มาพักผ่อนในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ แต่เขาก็มีรายได้มากกว่าและสามารถเลี้ยงอาหารค่าราคาแพงให้แก่คนภาคใต้ได้

2.4.2.2 ดากานดา

ภาพที่ 4.14

“ดากานดา” ตัวละครที่เป็นตัวแทนของคนนอกพื้นที่

“ดากานดา” เป็นตัวละครเด่น (Protagonist) อีกคนหนึ่ง ที่แม้จะไม่ได้มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ภาคใต้ แต่เธอก็มีลักษณะบางอย่างในมุมมองของ “ไชย้อย” ที่ทำให้คิดถึงเมื่อเขาอยู่กับ “นุ้ย” ดังข้อความในโปสการ์ดที่ว่า

“หวัดดีดากานดา แกนี่ไม่ถึงแก่ไหน ๆ ว่าตอนนี้ฉันอยู่ที่ไหน แต่ช่างมันเหอะ แกคงไม่อยากรู้เท่าไรหรอก ฉันแค่อยากจะบอกว่าที่ ๆ ฉันอยู่ตอนนี้ เวลาเหมือนจะหยุดนิ่งเลยล่ะ แถบที่..มันอาจจะเดินถอยหลังด้วย ฉันเลยนึกถึงแกขึ้นมาล่ะ”

“ดากานดา” มีความรู้สึกต่อ “ไชย้อย” เช่นเดียวกับ “นุ้ย” หากมีตรรกภาพของคำว่า “เพื่อน” ทำให้เธอไม่กล้าเผยความรู้สึกออกไป อีกทั้งด้วยบุคลิกลักษณะของเธอที่แตกต่างจาก “นุ้ย” ที่ค่อนข้างสอดคล้องตรงกับความรู้สึกของตนเองและตรงไปตรงมา ทำให้เธอสูญเสีย “ไชย้อย” ไป แม้แต่ในจดหมายของ “ดากานดา” ที่ส่งให้ “ไชย้อย” ในตอนท้ายเรื่องก็เพียงแค่แสดงความหวังและบอกความนัยให้ “ไชย้อย” รู้ว่าเธอเลิกกับ “โก้” แล้วเท่านั้นโดยไม่ยอมบอกความรู้สึกของตนออกไป

อาจกล่าวได้ว่า “ดากานดา” เป็นตัวละครที่ประกอบสร้างขึ้นเพื่อเปรียบเทียบกับ “นุ้ย” ทำให้มองเห็นลักษณะของคนภาคใต้ได้อย่างชัดเจน ดังเช่นการสื่อให้ “ดากานดา” เป็นคนไม่ยอมรับและพูดความรู้สึกของตัวเองอย่างตรงไปตรงมา แสดงให้เห็นลักษณะเด่นของคนภาคใต้ในมุมมองของ “ไชย้อย” ว่าคนภาคใต้เป็นคนที่เปิดเผยและพูดตรงไปตรงมา ตรงข้ามกับ “ดากานดา” ที่มักเก็บความรู้สึกของตนไว้ และเป็นคนที่มีลักษณะลังเลไม่แน่ใจกับสัมพันธ์ภาพของ “ไชย้อย” และ “โก้” เป็นต้น

นอกจากนั้นตัวละคร “ดากานดา” ก็ยังคงเป็นคนนอกพื้นที่ที่สนใจแต่ความรู้สึกของตนเองจนมองข้าม “พะงัน” และคนในท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากข้อความในจดหมายที่เธอเขียนถึง “ไช่ย้อย” ที่เพียงแค่ถามไถ่สารทุกข์สุกดิบของเขามากกว่าอยากรู้เรื่องราวของ “พะงัน” หรือ “คนภาคใต้” หากแต่ในตอนท้ายสุด “ดากานดา” สามารถรับรู้และเข้าใจตนเอง เพราะจดหมายที่ “ไช่ย้อย” เขียนถึงเธอโดยผ่านพื้นที่ภาคใต้ทั้งเหตุการณ์ที่ “จิว” ถูกงูกัดที่ช่วยให้ทั้ง “ไช่ย้อย” และ “ดากานดา” เข้าใจความรู้สึกของตนเองมากยิ่งขึ้น และ “ดากานดา” เป็นตัวละครอีกคนหนึ่งที่รับรู้ความเป็นไปของพื้นที่ภาคใต้ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตของผู้คนผ่านจดหมายของ “ไช่ย้อย” เช่นกัน

2.4.2.3 เอ็ด

ภาพที่ 4.15

“เอ็ด” ตัวละครที่เป็นตัวแทนของคนนอกพื้นที่

“เอ็ด” เป็นตัวละครประกอบ (Lesser roles) หากทว่าเขาได้แสดงทัศนคติต่อชุมชนและคนภาคใต้ได้อย่างชัดเจน ดังปรากฏอยู่ในฉากที่เขาไปเที่ยวเกาะพะงันและพบเห็น “ไช่ย้อย” ที่ใส่เสื้อกั๊กชั้นนอกมอเตอร์ไซด์ “นุ้ย” เที่ยวทั่วเกาะ แต่ “เอ็ด” กลับไปขยายความต่อว่าเขาเห็น “ไช่ย้อย” ใส่เสื้อกั๊กทั้งตัวซึ่งทำให้ “ดากานดา” ร้อนใจจนต้องเขียนจดหมายมาถึง “ไช่ย้อย” ที่เกาะพะงัน

ตัวละคร “เอ็ด” เป็นมุมมองของคนนอกพื้นที่อีกคนหนึ่ง کهเดินทางมาท่องเที่ยวที่พะงันและไม่ได้รู้สึกผูกพันต่อพื้นที่หรือคนภาคใต้เลย การที่เขาเห็น “ไช่ย้อย” ใส่เสื้อกั๊กทั้งตัวสื่อให้เห็นว่า เขาเพียงแค่มาเที่ยวสถานที่ธรรมชาติในภาคใต้ที่พะงันโดยไม่ได้สนใจวิถีชีวิตของคนภาคใต้ว่าเป็นอย่างไร อาจกล่าวได้ว่าเขามองผ่านตัวตนของคนภาคใต้และไม่ได้ให้ความสำคัญกับคนในท้องถิ่นเลย

2.4.3 ตัวละครที่เป็นคนนอกพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนภาคใต้

2.4.3.1 แตน

ภาพที่ 4.16

“แตน” ตัวละครที่เป็นตัวแทนของคนนอกพื้นที่ที่อาศัยในชุมชนภาคใต้

“แตน” เป็นตัวละครเสริม (Modifier) ที่ล้อเลียนคนภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกลักษณะหรือการพูดภาษากลางสำเนียงทองแดงที่ถอดแบบมาจากคนภาคใต้ที่พูดภาษากลางไม่ชัด พื้นเพของแตนเป็นคนกรุงเทพฯ ที่มาทำงานในภาคใต้เป็นระยะเวลานานและมีความผูกพันกับคนในท้องถิ่น จึงทำให้เธอได้รับการหล่อหลอมตัวตนจากคนภาคใต้ ซึ่งในสายตาของ “ไข้อย้อย” เขามองเธอเสมือนว่าเธอเป็นคนภาคใต้โดยกำเนิด แต่อย่างไรก็ตามเธอก็ไม่ค่อยจะยอมรับตัวตนใหม่นี้ ซึ่งจะเห็นได้จากหลายฉากที่เธอพยายามจะบอก “ไข้อย้อย” ว่าเธอเป็นคนกรุงเทพฯ ดังนี้

เป็นคนกรุงเดັบ (กรุงเทพฯ-ผู้วิจัย) เหรอ ปี้ (พี่-ผู้วิจัย) ก็คนกรุงเดັบ คู้ตายแล้ว
 คุยมาตั้งนานไม่รู้ว่บ้านเกิดเดียวกัน แต่ปี้เนะโชคร้ายต้องพลัดพรากจากถิ่น
 ฐานบ้านเกิดมาอยู่ที่นี่ แต่พันปรีอ (ยังไง-ผู้วิจัย) มันก็ยังไม่ชิน มันไม่ใช่บ้านเรา
 น้องหมูว่าน้นใหม่ พี่นะปรับตัวแทบตาย นี่ยังคิดถึงกรุงเทพฯ นะนี่....

ต่อมาฉากที่ “นุ้ย” พา “ไข้อย้อย” ไปเที่ยวงานวัดและในขณะนั้นมีการแสดง “มโนราห์” ศิลปะพื้นบ้านของท้องถิ่นภาคใต้ ที่มีผู้คนหลากหลายวัยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ให้ความสนใจเป็นอย่างมากทั้งเต้นทั้งร้องตาม รวมไปถึง “แตน” ที่ออกลีลาและวาดลวดลายไม่แพ้คนท้องถิ่น แต่เมื่อเธอเลื้อบมาเห็น “นุ้ย” และ “ไข้อย้อย” ยืนยิ้มอยู่ ก็จินตนาการและเข้ามาพูดกับทั้งสองคนดังบทสนทนาต่อไปนี้

แตน : น้องนุ้ย น้องหมู นี่เิงการแสดงพื้นเมืองของภาคใต้สิน นี่บ้านเรา
 ไม่ค่อยมีหรอก พี่เห็นเป็นครั้งแรก ตื่นตาตื่นใจมากเลยนีนี่เค้า

เรียกว่าอะไรนะน้องนุ้ย

- นุ้ย : คำเรียกโนรา
 แตน : อ้อ โนราไงที่เราเคยได้ยินตอนอยู่บ้านเราอะ
 หมู : เหมือนมาบ่อยเลยนะเนี่ย พลั้วเซียว
 แตน : คือนี่เป็นคนทักษะการเต้นสูง

ภาพที่ 4.17

ฉากที่ “แตน” กำลังรำรำมโนราห์

ในมุมมองของ “ไข้อย้อย” การประกอบสร้างความหมายของ “มโนราห์” ศิลปะการแสดงท้องถิ่นภาคใต้สื่อให้เห็นว่า การแสดงมโนราห์เป็นการแสดงของท้องถิ่นที่มีความตลกทั้งในด้านคำร้องและทำร้ายจำผ่านตัวละคร “แตน” ที่แสดงลีลาท่าทางจน “ไข้อย้อย” แอบชำตลอดเวลาขณะที่ยืนมองกับ “นุ้ย” และแซว “แตน” ว่าลีลาการรำรำของเธอเสมือนมีความชำนาญเป็นพิเศษ

แม้ว่า “แตน” จะรู้สึกผูกพันกับคนภาคใต้มากแค่ไหนก็ตาม แต่เธอก็ยังคงไม่รู้สึกว่า เป็นพวกเดียวกับคนภาคใต้ เพราะในบางครั้งก็แสดงตัวตนออกมาชัดเจนว่าเธอก็ยังคงเหนือกว่าคนภาคใต้นั่นเอง ดังคำพูดต่อไปนี้

- แตน :เป็นไงพาด้าอะ พาด้าที่มีคิงคองอะน้องหมู ปักคิดถึงมากเลยนะ
 ไม่ได้ไปมานาน น้องนุ้ยนี้ไม่มีปัญญาหรอก ชาตินี้ไม่มีปัญญา
 เห็นหรือกะเนอะ

“แตน” กล่าวหา “นุ้ย” ว่าคนอย่างเธอ “ไม่มีปัญญา” ได้ก้าวข้ามมาสู่พื้นที่ศิวิไลซ์ดังเช่นกรุงเทพฯ ที่เป็นบ้านเกิดเมืองนอนของเธอ ทั้งนี้เป็นเพราะภาคใต้เป็น

พื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากความเจริญเช่นสังคมเมืองหลวง อีกทั้งมีความยากลำบากในเดินทาง ซึ่งถือเป็นการประกอบสร้างความหมายของคนและชุมชนภาคใต้โดยผ่านคำพูดติดตลกของ “แตน” ที่แสดงให้เห็นว่าลึก ๆ แล้วตัวเธอก็ยังคงเป็นคนกรุงเทพฯ ที่ไม่ยอมเข้าใจและรับรู้วิถีชีวิตของคนภาคใต้นั่นเอง แม้ว่าจะมีความสนิทสนมคุ้นเคยกับพื้นที่ภาคใต้มากเพียงใด แต่เธอก็มองตัวเองว่าเป็นเพราะเธอเป็นคนกรุงเทพฯ เธอจึงมีอำนาจเหนือและดูดีกว่าคนภาคใต้

2.5 ฉาก (Setting)

ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ใช้ฉากธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นบรรยากาศของเชียงใหม่หรือทะเลที่เกาะพะงัน ทั้งนี้เพราะเนื้อหาของภาพยนตร์ที่ดัดแปลงมาจากหนังสือสารคดีท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการเดินทางเป็นหลัก นอกจากนั้นมีฉากในห้องดินที่ตัวละครนั้น ๆ อาศัยอยู่ ฉากที่ผู้สร้างภาพยนตร์ประดิษฐ์ขึ้น เช่น ฉากงานลูกทุ่งวิจิตร หรือฉากงานวัด เป็นต้น และเพื่อจะให้เห็นภาพของฉากในภาพยนตร์อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงใช้การเปรียบเทียบระหว่างฉากที่เชียงใหม่และเกาะพะงันวิเคราะห์การประกอบสร้างความหมายให้กับพื้นที่ภาคใต้ ดังต่อไปนี้

2.5.1 ฉากที่เป็นธรรมชาติ

ฉากที่เป็นธรรมชาติของเชียงใหม่และพะงันมีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง สิ่งที่แตกต่างของทั้งสองสถานที่ คือ สภาพภูมิประเทศ ในขณะที่เชียงใหม่มีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาและมีอากาศที่หนาวเหน็บ ส่วนพะงันมีสภาพภูมิประเทศที่เป็นทะเลท่ามกลางแดดร้อนจ้า หากแต่ความเหมือนของทั้งสองสถานที่ในสายตาของ “ไข้อยอย” จะมีลักษณะของความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง ซึ่งสื่อให้เห็นถึงสถานที่ที่ห่างไกลจากเมืองหลวงกรุงเทพฯ นั่นเอง

ธรรมชาติของพะงันจะเป็นพื้นที่ที่เป็นชนบท สภาพแวดล้อมในขณะที่ “ไข้อยอย” นั่งซ้อนท้าย “นุ้ย” แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ของพะงันเต็มไปด้วยต้นไม้ตลอดสองข้างทาง มีความร่มรื่นเหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจดังที่กล่าวในตอนต้นว่า “ไข้อยอย” เดินทางลงพื้นที่ภาคใต้เพื่อต้องการสถานที่เยียวยารักษาแผลใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกวันนี้สังคมเมืองหลวงขาดซึ่งความรัก ความดูแลเอาใจใส่กัน ทำให้คนในเมืองหลวงแสวงหาความรักจากนอกพื้นที่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การถวิลหาอดีต (nostalgia) ถึงพื้นที่ที่ขาดหายไปแล้วจากสังคมเมืองหลวง

ภาพที่ 4.18

เปรียบเทียบฉากธรรมชาติระหว่างเชียงใหม่กับพะงัน

2.5.2 ฉากที่เป็นการดำเนินชีวิตของตัวละคร

ฉากที่เป็นการดำเนินชีวิตของตัวละครทั้งที่เชียงใหม่และพะงันก็ยังคงความเหมือนและความแตกต่างเช่นเดียวกัน กล่าวคือ แม้ว่าบ้านเรือนที่ตัวละครอาศัยอยู่จะมีลักษณะเป็นบ้านไม้หรือมีลักษณะของความเป็นชนบทเช่นเดียวกัน หากแต่ยังคงมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ลักษณะบ้านของ “นุ้ย” และ “แตน” ที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ มีต้นมะพร้าวรายรอบ และมีลักษณะเป็นเรือนไม้ที่ค่อนข้างโบราณ หรือฉากบ้านเช่าของ “ไข้อยู่” ที่เป็นบ้านเช่าไม้เช่นเดียวกัน และเมื่อเปิดประตูออกไปก็จะพบกับทะเลที่มีเรือประมงและชาวบ้านที่อยู่แถบนั้นประกอบอาชีพประมง แสดงให้เห็นถึงความไม่เจริญและไม่พัฒนาของชาวบ้านที่เกาะพะงัน ในขณะที่ฉากที่เชียงใหม่ แม้บ้านที่ “ดากานดา” และ “ไข้อยู่” อาศัยอยู่จะมีสภาพเป็นบ้านไม้เช่นเดียวกัน หากทว่าการจัดฉากของบ้านดังกล่าวให้เป็นที่ทำงานวาดภาพของทั้งสองคน จึงทำให้สภาพของบ้านไม้ดูมีรสนิยมมากกว่า เพราะบ่งบอกถึงความเป็นศิลปะมากกว่าชนบทดังที่พบเห็นในฉากที่เกาะพะงัน

นอกจากนั้น วิถีชีวิตของ “ไข้อยู่” เมื่อเปลี่ยนย้ายที่อยู่อาศัยทำให้เขาต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตมากขึ้น จากเมื่อก่อนทุกอย่างที่เขาทำขึ้นอยู่คนรอบข้างและ “ดากานดา” หากเมื่อเขาย้ายมาอยู่ที่พะงันเขาต้องคิดและตัดสินใจทุกอย่างด้วยตัวของเขาเอง รวมไปถึงการตกแต่งบ้านเช่าตามแบบรสนิยมคนชนชั้นกลางในสังคมเมืองที่ใช้เปลือกหอยเป็นเครื่องประดับตกแต่งบ้าน ซึ่งต่างจากบ้านของชาวบ้านโดยทั่วไป การตกแต่งบ้านแบบสมัยใหม่ของ “ไข้อยู่” แสดงให้เห็นถึงอำนาจของคนเมืองในการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ท้องถิ่นภาคใต้

ภาพที่ 4.19

เปรียบเทียบฉากที่พักรอภัยระหว่างเชียงใหม่กับพะงัน

2.5.3 ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์

ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ของทั้งสองสถานที่ก็ยังคงพบความเหมือนและความแตกต่างเช่นเดียวกัน แม้ว่าฉากงานลูกทุ่งวิถีชีวิตที่เชียงใหม่และฉากงานวัดที่เกาะพะงันจะแสดงให้เห็นถึงความเป็นพื้นบ้านของทั้งสองสถานที่ แต่หากมองลึกลงไปงานลูกทุ่งวิถีชีวิตเป็นงานที่จัดขึ้นของนักศึกษาลูกทุ่งวิถีชีวิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในขณะที่ฉากงานวัดเป็นงานที่จัดขึ้นของชาวบ้านท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงาน จึงทำให้มองเห็นว่าฉากของงานทั้งสองเมื่อมองไปถึงกลุ่มของผู้จัดงานจะเห็นความแตกต่างได้ชัดเจน เนื่องจากกลุ่มหนึ่งเป็นการจัดงานของผู้ที่มีการศึกษา แต่อีกกลุ่มหนึ่งเป็นแค่เพียงการจัดงานของชาวบ้านนั่นเอง

ภาพที่ 4.20

เปรียบเทียบฉากงานลูกทุ่งวิถีชีวิตที่เชียงใหม่กับฉากงานวัดที่พะงัน

ฉากต่าง ๆ ทั้งที่เชียงใหม่และพะงัน แม้จะถูกมองว่าเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลความเจริญและยังคงหลงเหลือพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติอยู่มาก หากแต่การให้ความหมายของ “ไช่ย้อย” ต่อสถานที่ทั้งสองก็ยังคงแตกต่างกันเนื่องจาก “ไช่ย้อย” มีความรักและความผูกพันกับเชียงใหม่ที่อยู่มากกว่า 5 ปี ในขณะที่พะงันเขาเพิ่งเข้ามาอยู่ไม่กี่เดือน อีกทั้งการมองพื้นที่ภาคใต้เป็นเพียงสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จึงทำให้พื้นที่ภาคใต้ในสายตา “ไช่ย้อย” มีลักษณะเป็นชนบทมากกว่า

2.6 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ใช้การเล่าเรื่องจากมุมมองของบุรุษที่หนึ่ง (The first – person narrator) นั่นคือ “ไช่ย้อย” หนุ่มกรุงเทพฯ ที่มักเอ่ยคำว่า “ฉัน” เสมอเมื่อเขียนไปสการ์ตถึง “ดากานดา” ซึ่งทำให้ผู้ชมได้ทราบถึงความรู้สึกของ “ไช่ย้อย” ที่มีต่อ “ดากานดา” และ “นุ้ย” ตลอดทั้งเรื่อง “ไช่ย้อย” ใช้ความรู้สึกของตนเองมองผ่านสังคมและผู้คน แต่แท้จริงแล้วสิ่งที่เขาเล่าเรื่องมาทั้งหมดอาจจะเป็นเพียงแค่ส่วนเล็วเล็ก ๆ ของความเป็นจริงเท่านั้น การใช้มุมมองของตนเองเพื่อแสดงความรู้สึกเป็นการบ่งบอกว่าตนเองเป็นใคร และมองว่าคนอื่นแตกต่างจากเราอย่างไร ซึ่งกล่าวได้ว่าการนิยามเช่นนี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ว่า กลุ่มที่มีอำนาจมากกว่าในสังคมย่อมสามารถให้คำนิยามแก่กลุ่มที่มีอำนาจน้อยกว่า ซึ่งเป็นผลให้กลุ่มคนที่อยู่ชายขอบของสังคมกลายเป็นคนที่ด้อยและไร้อำนาจในการต่อรอง อีกทั้งการนิยามหรือให้ความหมายของคนและชุมชนภาคใต้ในสายตาของ “ไช่ย้อย” ที่เป็นคนกลุ่มหลักในสังคม ทำให้เขามอง “คนอื่น” ในลักษณะที่อ่อนด้อยกว่าเช่นกัน

ในมุมมองของ “ไช่ย้อย” พะงันเป็นเพียงที่พักรักษาแผลใจทำให้เขาไม่สนใจที่จะเรียนรู้หรือเข้าใจวิถีชีวิตของชาวบ้านที่นั่น จนกระทั่ง “จิว” เด็กชายแว่นถูกกักตายนและ “นุ้ย” เริ่มกลัวการสูญเสียอีกครั้ง ทำให้ “ไช่ย้อย” ต้องคิดทบทวนตัวเองและเข้าใจตัวตนของตัวเองมากยิ่งขึ้น

3. กลวิธีในการประกอบสร้างความเป็นจริงเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

ความสำคัญในการศึกษาเรื่องเล่าของภาพยนตร์ไม่ได้มีแค่การศึกษาความหมายของเนื้อหาเพียงอย่างเดียวว่ามีการประกอบสร้างความหมายของชุมชนภาคใต้อย่างไรบ้าง หากแต่ต้องศึกษาลึกลงไปด้วยการสร้างหมายของชุมชนภาคใต้มีการใช้กลวิธีการประกอบสร้างอย่างไรให้แนบเนียน อีกทั้ง “เพื่อนสนิท” เป็นภาพยนตร์ที่ไม่ได้กล่าวถึงชุมชนภาคใต้โดยตรง

กล่าวคือ ลักษณะของภาพยนตร์เป็นเรื่องราวความรัก โดยมีภาคใต้เป็นฉากหลังนั่นเอง ดังนั้น กลวิธีที่ผู้สร้างสอดแทรกความหมายไว้จึงผ่านกลวิธีดังต่อไปนี้ คือ

- 3.1 การสร้างความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้าม (binary oppositions)
- 3.2 การสร้างภาพสตรูปเหมารวม (stereotyping)
- 3.3 การกำหนดจุดยืนของผู้เล่าเรื่อง
- 3.1 การสร้างความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้าม (binary oppositions)

การสร้างความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้าม (binary oppositions) คือ การจำแนก แยกแยะความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งหนึ่งกับสิ่งอื่น อาทิ ระหว่างเรากับเขา ผิวขาวกับผิวดำ พันธมิตรกับข้าหลวง อารยะกับอนารยะ เป็นต้น และหลังจากนั้นก็จะมีการตัดสินคุณค่า (value judgement) หรือความหมายของความสัมพันธ์ดังกล่าวเพื่อบอกว่าสิ่งใดเหนือกว่าสิ่งใด การใช้กลวิธีการสร้างความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้าม (binary oppositions) ในภาพยนตร์เรื่องนี้เป็น การเปรียบเทียบคุณค่าระหว่าง “ไข้อย่อย” ตัวเอกของเรื่องที่เป็นภาพตัวแทนของ “ความเป็นศูนย์กลาง” (the center) และตัวละครในพื้นที่ภาคใต้เป็นภาพตัวแทนของ “ความเป็นท้องถิ่น” (the local) รวมไปถึงฉากของภาพยนตร์ที่ใช้การเปรียบเทียบระหว่างความเป็นเมืองและความเป็นชนบท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 การสร้างความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้ามของตัวละคร

ภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้กลวิธีในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนภาคใต้ โดยการสร้างความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้ามของตัวละคร ดังนี้

ตารางที่ 4.1

ลักษณะความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้ามของตัวละคร

ความเป็นศูนย์กลาง (the center)	ความเป็นท้องถิ่น (the local)
- ผู้ชาย	- ผู้หญิง
- ผู้ใหญ่	- เด็ก
- นักท่องเที่ยว / ผู้รับบริการ	- ชาวบ้าน / ผู้ให้บริการ
- ผู้มีการศึกษาสูง / ปัญญาชน	- ผู้มีการศึกษาน้อย / แรงงาน

- ผู้ชาย กับ ผู้หญิง

“เพื่อนสนิท” ใช้เพศสภาพในการเปรียบเทียบคุณค่าระหว่าง “ความเป็นศูนย์กลาง” (the center) และ “ความเป็นท้องถิ่น” (the local) โดยการแทนคนนอกพื้นที่ “ไช่ย้อย” เป็นเพศชายที่มีอำนาจและความแข็งแกร่ง ในขณะที่คนในพื้นที่ภาคใต้ “นุ้ย” เป็นเพียงเพศหญิงที่อ่อนแอกว่า การเปรียบเทียบในลักษณะนี้เป็นการตัดสินคุณค่าชัดเจนเพราะเพศชายถือเป็นเพศที่ได้รับการยกย่องว่ามีความเข้มแข็งและมีความเป็นผู้นำเหนือกว่าเพศหญิงที่มักจะได้รับบทบาทเป็นเพียงผู้ตามเท่านั้น

- ผู้ใหญ่ กับ เด็ก

ตัวละคร “จิว” ประกอบสร้างขึ้นมา เพื่อสื่อถึงภาวะความเป็นเด็ก (infantilized) และเพื่อเป็นตัวเปรียบเทียบกับ “ไช่ย้อย” ในแง่ของวุฒิภาวะที่สูงกว่า เป็นผู้ใหญ่ที่มีอำนาจเหนือกว่าและดีกว่า ในอีกนัยหนึ่งตัวละครเด็กสื่อให้เห็นว่า พื้นที่ภาคใต้ยังคงต้องการการดูแล เป็นพื้นที่ที่ยังดูแลตัวเองไม่ได้ ต้องการการปกป้องและโอบอุ้มจากคนเมืองหลวง แต่ในขณะที่ “ความเป็นศูนย์กลาง” (the center) เปรียบเสมือนผู้ใหญ่ที่เข้มแข็งและดูแลตัวเองได้แล้ว

นอกจากนั้นมีการเปรียบเทียบภาคใต้โดยผ่านตัวละคร “จิว” ที่เป็นเด็กชายเร่ร่อน ทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบกับ “ไช่ย้อย” ที่ว่าแม้เขาจะมีความเจ็บปวดเพียงใดแต่เขาก็มีภูมิหลังและมีประวัติความเป็นมา ในขณะที่ “จิว” ไม่ทราบแม้กระทั่งประวัติของตนเอง การเปรียบเทียบชี้ให้เห็นว่า คนภาคใต้เป็นคนที่อยู่บ้านป่าเมืองเถื่อน และยังส่งเสริมให้คนนอกพื้นที่ดูดีขึ้นมาทันที

- นักท่องเที่ยว กับ ชาวบ้าน

“ไช่ย้อย” ตัวละครเพศชายที่เข้ามาในพื้นที่ภาคใต้ในฐานะนักท่องเที่ยวที่มีอำนาจของการเป็นผู้ค้นพบดินแดนอันน่าตื่นตาตื่นใจ (power to discover) แห่งนี้ การประกอบสร้างความหมายให้ “ไช่ย้อย” เป็นนักท่องเที่ยวสื่อให้เห็นถึงการมีอำนาจและอิทธิพลเหนือคนในพื้นที่ภาคใต้ที่เป็นเพียงชาวบ้านที่ถูกค้นพบโดยไม่ตั้งใจ “ไช่ย้อย” ไม่ได้เข้ามาในพื้นที่ภาคใต้เพื่อต้องการเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน หากแต่เขาต้องการพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเที่ยวรักษาแผลใจเท่านั้น ดังนั้น คนในพื้นที่ภาคใต้จึงเป็นแค่ชาวบ้านที่ไม่ได้มีความสำคัญกับเขาแต่อย่างใด

อีกทั้งจากการที่ “ไช่ย้อย” พลัดตกจากดาตฟ้าเรือทำให้เขามีบทบาทใหม่ในฐานะที่เป็นคนไข้หรือผู้รับบริการ โดยมี “นุ้ย” พยาบาลสาวที่อยู่ในฐานะของผู้ให้บริการที่ต้องคอยดูแลและเอาใจใส่ “ไช่ย้อย” ตลอดเวลาที่เขาใส่เฝือกอยู่ที่พะงัน อาชีพรพยาบาล

ของ “นุ้ย” ยังสื่อความหมายถึงผู้หญิงที่มีหน้าที่บริการในพื้นที่ภาคใต้ ที่คอยบริการและดูแลคนที่เข้ามาในดินแดนแห่งนี้

สุดท้ายภาพยนตร์ยังกล่าวถึง “ไช่ย้อย” ก่อนที่จะเดินทางมายังเกาะพะงันว่า เขาเคยเรียนในมหาวิทยาลัยที่เชียงใหม่ ทำให้ “ไช่ย้อย” กลายเป็นชายหนุ่มที่ดูมีการศึกษาดี แต่ในขณะเดียวกันที่เกาะพะงัน คนในพื้นที่เป็นเพียงแค่ชาวบ้านที่ค้าขายหรือประกอบอาชีพประมงเท่านั้น และจากการที่เขาสามารถนำวิชาที่เคยเล่าเรียนมาใช้ในการหารายได้จากการวาดรูป ก็บ่งบอกว่าเพราะเขาได้รับการศึกษาจึงสามารถสร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำ ซึ่งถือเป็นการมีอำนาจในการกำหนดความหมายเหนือดินแดนภาคใต้อีกด้วย

- ผู้มีการศึกษาสูง/ปัญญาชน กับ ผู้มีการศึกษาน้อย/แรงงาน

ภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นว่า “ไช่ย้อย” คนชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ มีการศึกษาที่ดี สังเกตได้จากการนำเสนอภาพของ “ไช่ย้อย” ในมหาวิทยาลัยที่เชียงใหม่ อีกทั้งการเข้ามาในพื้นที่ภาคใต้ของเขาแสดงให้เห็นถึงผู้มีอำนาจที่สามารถนำความรู้ทางการศึกษามาประกอบอาชีพในพื้นที่ภาคใต้เหนือคนท้องถิ่นที่เป็นเพียงผู้ประกอบอาชีพประมงและค้าขายเท่านั้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ภาพยนตร์เรื่องนี้นำเสนอความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้าม (binary oppositions) ระหว่างคนนอกพื้นที่ “ไช่ย้อย” กับชาวบ้านท้องถิ่น ซึ่งทำให้ “ไช่ย้อย” เป็นคนที่มีการศึกษาสูงและเป็นปัญญาชนต่างจากชาวบ้านธรรมดาที่มีการศึกษาน้อย และประกอบอาชีพใช้แรงงานหรือค้าขาย เป็นต้น

3.1.2 การสร้างความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้ามของฉาก

ภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้กลวิธีในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนภาคใต้โดยการสร้างความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้ามของฉาก ดังนี้

ตารางที่ 4.2

ลักษณะความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้ามของฉาก

ฉากนอกพื้นที่ภาคใต้	ฉากในพื้นที่ภาคใต้
- ทันสมัยและมีการศึกษา	- ธรรมชาติและชุมชนชนบท

ฉากที่พบใน “เพื่อนสนิท” ที่กล่าวถึงพื้นที่ภาคใต้เป็นฉากที่ยังคงความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นทะเล ภูเขา ต้นไม้ ส่วนฉากที่เป็นอาคารบ้านเรือนก็มี

ลักษณะของความเรียบง่าย เป็นบ้านไม้ หรืออีกนัยหนึ่งแสดงถึงความไม่เจริญหรือไม่พัฒนานั่นเอง แต่ในขณะเดียวกันแม้ภาพยนตร์เรื่องนี้จะไม่ค่อยมีมุมมองของฉากที่เป็นศูนย์กลาง (the center) แต่ก็สื่อให้เห็นได้ว่า สังคมเมืองเป็นสังคมที่มีความเจริญทางด้านวัตถุ มีสิ่งก่อสร้างและบ้านเรือนที่สวยงามต่างจากภาคใต้ที่ยังคงมีสภาพของธรรมชาติและความเป็นชุมชนมากกว่า

อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึงฉากที่เชียงใหม่ประกอบ พบว่าลักษณะบ้านเมืองอาจจะไม่ค่อยแตกต่างกัน แต่ทว่าฉากที่เชียงใหม่ส่วนใหญ่เป็นฉากภายในมหาวิทยาลัย ที่แสดงให้เห็นถึงเมืองที่มีการศึกษา ดังนั้น ภาพรวมของฉากทั้งสองพื้นที่ ฉากที่เชียงใหม่จะมีความทันสมัยมากกว่าและเป็นพื้นที่ของการศึกษาต่างจากพื้นที่ภาคใต้ที่มีลักษณะของความเป็นธรรมชาติมากกว่านั่นเอง

การสร้างความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้าม (binary oppositions) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างสองสิ่งที่มีลักษณะตรงกันข้าม เพื่อให้เกิดข้อเปรียบเทียบที่ชัดเจนว่าสิ่งใดเหนือกว่าสิ่งใด สำหรับภาพยนตร์เรื่องนี้ “ความเป็นศูนย์กลาง” (the center) มีความเหนือกว่า “ความเป็นท้องถิ่น” (the local) แทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำให้เมืองดูมีอำนาจในการเป็นผู้ชายที่มีความเข้มแข็ง ความเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถดูแลตัวเองได้ รวมไปถึงการเป็นคนที่มีการศึกษา มีประวัติศาสตร์ และการมีอำนาจค้นพบดินแดนในฝันในฐานะที่เป็นนักท่องเที่ยวนั่นเอง ส่วนพื้นที่ภาคใต้เป็นเพียงสิ่งที่อ่อนด้อยกว่าไม่ว่าจะเป็นการสร้างตัวละครที่เป็นผู้หญิงและเด็กที่ล้วนมีอำนาจน้อยกว่า หรือผู้คนในท้องถิ่นที่เป็นผู้ต้อนรับและเป็นเพียงชาวบ้านธรรมดาที่ไม่มีการศึกษาเหมือนตัวละคร “ไข้อย้อย” ในขณะที่ฉากของ “ความเป็นส่วนกลาง” (the center) และ “ความเป็นท้องถิ่น” (the local) ก็แสดงให้เห็นว่า ฉากของภาคใต้จะเป็นลักษณะของความเป็นธรรมชาติ ไม่เจริญและพัฒนาเทียบเท่าเมืองหลวงที่มีความทันสมัย

3.2 การสร้างภาพสรุปเหมารวม (stereotyping)

กลวิธีการสร้างภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) คือ การให้คำนิยามจากผู้ที่มีความอำนาจมากกว่าแก่ผู้ที่ด้อยอำนาจ และภาพเหล่านั้นก็จะกลายเป็นภาพตัวแทนของกลุ่มคนเหล่านั้น การสร้างภาพสรุปเหมารวมในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ได้ให้คำนิยามหรือภาพตัวแทนผ่านองค์ประกอบดังต่อไปนี้

3.2.1 ตัวละคร

ในมุมมองของ “ไข้อย้อย” ภาพตัวแทนของคนภาคใต้ คือ “นุ้ย” และ “แตน” ที่เหมือนทั้งรูปร่างหน้าตาและนิสัยใจคอ กล่าวคือ มีลักษณะของความเป็นแบบฉบับของคนภาคใต้ที่ผิวดำคล้ำ ดวงตากลมโต และหน้าตาคล้าย

ภาพที่ 4.21

ภาพสรุปเหมารวมด้านลักษณะทางกายภาพของคนภาคใต้

อีกทั้งบุคลิกนิสัยที่มีความจริงใจ พูดจาตรงไปตรงมา รักใคร่รักจริง รักพวกพ้อง และสนุกสนาน เป็นต้น ก็เป็นภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) ที่คนนอกพื้นที่ให้ค่านิยามแก่คนท้องถิ่นภาคใต้เสมอมาเช่นเดียวกัน

3.2.2 ภาษา

การใช้ภาษาของคนภาคใต้ผ่านมุมมองของ “ไช้ย้อย” จะถูกรับรู้ว่ามีลักษณะที่ห้วนและสั้น ดังสังเกตได้จากฉากที่ชาวบ้านนำเขามาส่งโรงพยาบาล การพูดภาษาใต้ของชาวบ้านทำให้เขาจับใจความไม่ได้ และไม่สามารถตอบโต้หรือตอบคำถามใดๆ ได้เลย หรือฉากที่มีชาวบ้านจะคลอดลูกและโทรมาขอความช่วยเหลือจากโรงพยาบาล “ไช้ย้อย” ฟังไม่เข้าใจ จึงนั่งนิ่งและกดปิดเครื่องตอบรับ

ภาพที่ 4.22

ฉากที่ “ไช้ย้อย” ฟังภาษาใต้ไม่เข้าใจจึงนั่งเฉยไม่รับโทรศัพท์

“ไช่ย้อย” มองว่าคนภาคใต้พูดภาษากลางแตกต่างจากตน ซึ่งเห็นได้ชัดจากการที่ตัวละคร “แตน” พูดภาษากลางสำเนียง “ทองแดง” ที่กลายเป็นภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) การพูดภาษากลางของคนภาคใต้ตามการรับรู้ของคนในสังคมโดยทั่วไป อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ตลกขบขันของ “ไช่ย้อย” เกือบตลอดทั้งเรื่องด้วยเช่นกัน

3.2.3 ฉาก

พื้นที่ภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง ดังที่เห็นได้จากฉากที่น่าเสนอ คือ มีทั้งทะเล ต้นไม้ หาดทรายที่เหมาะสมแก่การพักผ่อนหย่อนใจ หากแต่ยังคงห่างไกลจากสภาพแวดล้อมของเมืองหลวงที่เขาจากมา ทำให้ภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) ของลักษณะภูมิประเทศภาคใต้ค่อนข้างห่างไกลความจริง ใช้ระยะเวลาเดินทางที่ค่อนข้างยาวนาน เป็นต้น

การประกอบสร้างความหมายของชุมชนภาคใต้โดยผ่านกลวิธีการสร้างภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) เป็นการมองคนและพื้นที่ภาคใต้โดยสายตาของคนที่มีอำนาจหรือคนนอกพื้นที่ที่สร้างค่านิยมและความหมายให้สังคมรับรู้โดยทั่วกันว่า มีเอกลักษณ์ทั้งรูปร่างหน้าตาและพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากคนเมืองหลวง มีการใช้ภาษาแตกต่างจากพวกเขา และสังคมภาคใต้ยังคงห่างไกลจากความจริงนั่นเอง

3.3 การกำหนดจุดยืนของผู้เล่าเรื่อง

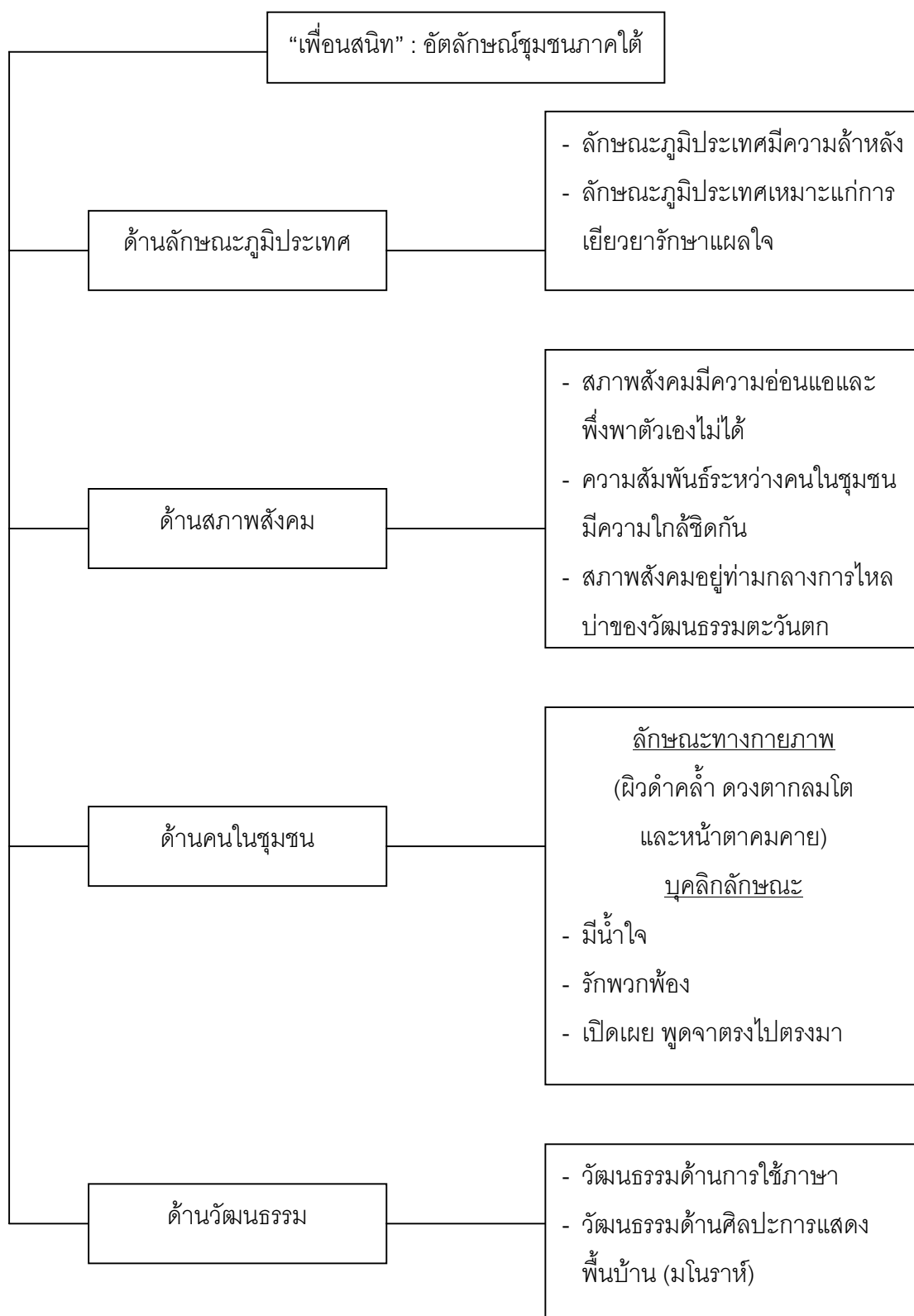
“เพื่อนสนิท” สร้างจากมุมมองของ “ไช่ย้อย” ที่เป็นหนุ่มเมืองกรุง ที่มีการศึกษาที่ดี ดังนั้นการมองพื้นที่ภาคใต้ของเขาจึงเป็นลักษณะของการค้นพบดินแดนประหลาด (exoticism) ที่มีมนต์ขลัง คือมีความรู้สึกที่ทั้งรักทั้งชัง (love – hate complex) นั่นคือ เขารู้สึกสงบและมีความสุขที่ได้มาเยือนพื้นที่ภาคใต้แต่ในขณะเดียวกันเขาก็มองว่าตนเองมีอำนาจเหนือกว่าคนและชุมชนภาคใต้ในการเข้ามาค้นพบและสำรวจดินแดนแห่งนี้ ซึ่งก็คือมองว่าตนเองดีกว่าและเหนือกว่าภาคใต้นั่นเอง

จากการประกอบสร้างความหมายของชุมชนภาคใต้ผ่านองค์ประกอบการเล่าเรื่อง รวมไปถึงกลวิธีในการนำเสนอสามารถสรุปได้ว่า “เพื่อนสนิท” เป็นภาพยนตร์แนวรักโรแมนติกที่ใช้พื้นที่ภาคใต้เป็นฉากหลัง จึงทำให้กระบวนการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่ภาคใต้ในภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นการสร้างผ่านเรื่องราวโรแมนติกของตัวละคร “ไช่ย้อย” ตัวละครเอกของเรื่องที่บอกเล่าเรื่องราวของตนผ่านการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งมุมมองในการเล่าเรื่องมาจาก “ไช่ย้อย” ที่พยายามค้นหาตัวตนของตนเองโดยการกำหนด “ความเป็นอื่น” ขึ้นมา ทำให้การมองภาคใต้ในภาพยนตร์เรื่องนี้จะมีความหมายในลักษณะเป็น “ชายขอบ” (marginalized)

“ไชย้อย” มองตนเองและสังคมของตนเองว่าเป็นสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้า และมองว่าตนเองมีอำนาจเหนือกว่าคนและชุมชนภาคใต้ เป็นการมองพื้นที่ภาคใต้ว่าเป็นดินแดน ที่มีมนต์ขลังและแปลกประหลาด (exoticism) ที่มองว่าภาคใต้อีกยังคงมีธรรมชาติที่งดงามเหมาะ แก่การพักผ่อนหย่อนใจหากแต่เมื่อมองสังคมและคนในสังคมแล้ว เรามีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่านั้นเอง สรุปได้ว่า “เพื่อนสนิท” ประกอบสร้างความหมายของชุมชนภาคใต้ผ่านมุมมองของ ตัวละครที่เป็นคนนอกพื้นที่ที่มีโอกาสได้เข้ามายังพื้นที่ภาคใต้ในฐานะของปัญญาชนนักท่องเที่ยว ที่มีอำนาจเหนือชาวบ้านท้องถิ่น ดังนั้นการประกอบสร้างความหมายในหลายส่วนจึงมองภาคใต้ ในแง่มุมมองที่อ่อนด้อยกว่าสังคมเมืองหลวงนัก

แผนภาพที่ 4.23

การเข้ารหัสความเป็นจริงเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

4. การเข้ารหัสความเป็นจริงเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ได้ประกอบสร้างความหมายของอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ในหลายมิติ หากทว่าภาพยนตร์ได้เน้นเรื่องราวของความรักของตัวละครหลัก “ไข้อยู่” ที่เป็นเสมือนตัวแทนของคนชั้นกลางในกรุงเทพฯ ที่เข้ามาใช้พื้นที่ภาคใต้เป็นสถานที่พักรักษาแผลใจ ดังนั้นพื้นที่ภาคใต้ในภาพยนตร์เรื่องนี้จึงเป็นเพียงฉากหลังของเรื่องราวความรักนั่นเอง ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์อัตลักษณ์ของชุมชนภาคใต้ออกมา 4 ประเด็นใหญ่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ให้ความหมายของชุมชนภาคใต้ด้านลักษณะภูมิประเทศออกมาในแง่ที่อ่อนด้อยกว่าสังคมเมืองหลวงเป็นส่วนใหญ่ ดังนี้

4.1.1 ลักษณะภูมิประเทศมีความล้าหลัง

ความเป็นชนบทของชุมชนภาคใต้ที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” เริ่มตั้งแต่ฉากที่ “ไข้อยู่” เดินทางสู่พื้นที่ภาคใต้ ผู้ชมจะรับรู้แง่มุมของภาคใต้ว่าเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลจากเมืองหลวง การเดินทางก็ยากลำบากและใช้เวลาในการเดินทางค่อนข้างยาวนาน นอกจากนั้นฉากที่เกาะพะงันทำให้ผู้ชมได้เห็นสภาพบนเกาะ การใช้ชีวิตของชาวบ้านในสังคมชนบท และสภาพภูมิประเทศ ไม่ว่าจะเป็นทะเล หาดทราย และต้นไม้ริมทางที่ยังคงเป็นสภาพธรรมชาติที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ต่างจากสังคมเมือง

จากการให้ความหมายของลักษณะภูมิประเทศที่เป็นชนบทและยังคงความเป็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์ อธิบายได้ว่าพื้นที่ภาคใต้ในสายตาของคนชนชั้นกลางในเมืองก็ยังคงห่างไกลความเจริญนั่นเอง หากแต่ในภาพยนตร์เรื่องนี้ การให้คำจำกัดความของความเจริญมุ่งเน้นที่ความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ

4.1.2 ลักษณะภูมิประเทศเหมาะแก่การเยียวยารักษาแผลใจ

จากการที่ลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้เป็นคาบสมุทรที่ขนาบด้วยชายฝั่งทะเลทั้ง 2 ด้าน ทำให้พื้นที่ภาคใต้อุดมไปด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และในภาพยนตร์เรื่องนี้ก็นำเสนอมุมมองของพื้นที่ภาคใต้ในแง่ของการเป็นสถานที่ที่ช่วยเยียวยารักษาแผลใจ คลายเหงาของคนชั้นกลางในเมือง หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าพื้นที่ภาคใต้ยังเปรียบเสมือนพื้นที่ที่ให้บริการแก่คนนอกพื้นที่ ดังจะเห็นได้จากการที่ภาพยนตร์สร้างให้ตัวละคร “นุ้ย” ที่เป็นตัวแทนของคนภาคใต้ประกอบอาชีพพยาบาลที่คอยให้บริการแก่คนนอกพื้นที่อีกด้วย

การให้ความหมายของอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ด้านลักษณะภูมิประเทศสามารถอธิบายได้ว่า คนชนชั้นกลางนอกพื้นที่มองว่าลักษณะของภูมิประเทศภาคใต้ยังคงมีความล้าหลังต่างจากเมืองหลวง หากทว่าคนชนชั้นกลางก็มีทัศนคติแบบถวิลหาอดีต (nostalgia) ที่เห็นว่าอีกด้านหนึ่งลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้ก็ยังคงเหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ และมีคุณค่าในการสงวนรักษาเอาไว้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สูญหายไปแล้วในสังคมเมือง

4.2 สภาพสังคม

ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ให้ความหมายของชุมชนภาคใต้ในด้านสภาพสังคมที่ค่อนข้างหลากหลายทั้งในแง่บวกและลบ ดังนี้

4.2.1 สภาพสังคมมีความอ่อนแอและพึ่งพาตัวเองไม่ได้

จากการสร้างตัวละคร “จิว” ให้เป็นเพียงเด็กชายเร่ร่อน ไม่มีประวัติความเป็นมาและท้ายที่สุดก็ยุติบทบาทลงด้วยการถูกฆาตกรรม นอกจากจะทำให้ “ไชย้อย” คนชนชั้นกลางในเมืองดูดีมีอำนาจเพิ่มขึ้นแล้ว การสร้างตัวละคร “จิว” ยังมีความหมายว่า สังคมภาคใต้ยังคงมีปัญหาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมที่ต้องได้รับการพัฒนานั่นเอง การสร้างตัวละครที่เป็นตัวแทนของคนภาคใต้ให้เป็นเพียงเด็กเร่ร่อนและผู้หญิงที่ดูมีอำนาจน้อย สามารถอธิบายได้ว่า สังคมภาคใต้ยังคงมีความอ่อนแอและเปราะบางอยู่ จึงจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองดูแลและช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกพื้นที่ที่มีอำนาจมากกว่าหรือหมายถึงความถึงภาครัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สังคมภาคใต้ยังคงต้องการการพัฒนาในหลาย ๆ ด้านหรือยังคงพึ่งพาตนเองไม่ได้นั่นเอง

4.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนมีความใกล้ชิดกัน

ในตอนท้ายของภาพยนตร์ที่สร้างให้ตัวละคร “จิว” ถูกฆาตกรรม ทำให้เห็นความรักและความผูกพันของคนในสังคมภาคใต้ที่ต่างช่วยเหลือและดูแลจนกระทั่งนาทีสุดท้ายของชีวิต แม้ว่า “จิว” จะถูกสร้างให้เป็นเด็กชายเร่ร่อนและไม่มีญาติพี่น้องก็ตาม แต่คนท้องถิ่นก็ยังคงดูแลเสมือนเป็นญาติพี่น้องของตน นอกจากนั้นฉากที่เห็นเด่นชัดในแง่ของความผูกพันระหว่างคนในท้องถิ่นเดียวกัน คือ การที่ “นุ้ย” และ “ลุงไปรษณีย์” มักจะทักทายและถามไถ่สารทุกข์สุกดิบขณะที่สวนทางกันเสมอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เริ่มเลือนหายไปแล้วในสังคมเมือง

4.2.3 สภาพสังคมอยู่ท่ามกลางการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตก

ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” นำเสนอพื้นที่ภาคใต้ผ่านการเดินทางของ “ไชย้อย” ที่ส่วนใหญ่สื่อให้เห็นถึงพื้นที่ท่องเที่ยวภาคใต้ และจากการวิเคราะห์พบว่า บ่อยครั้งจะเห็นสภาพสังคมภาคใต้เริ่มที่จะเปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นการที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาพื้นที่ภาคใต้ค่อนข้างมาก ทำให้ชาวบ้านต้องเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อ

สื่อสารระหว่างกัน ซึ่งในภาพยนตร์จะเห็นได้ว่าทั้ง “นุ้ย” และ “ลุงไปรษณีย์” สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี อีกทั้งการนำเสนอภาพของริสอร์ทและบังกะโลก็สื่อให้เห็นว่าวัฒนธรรมตะวันตกได้เริ่มไหลบ่าเข้าสู่พื้นที่ภาคใต้แล้ว

การให้ความหมายของอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ด้านสภาพสังคมสามารถอธิบายได้ว่า แม้ว่าสภาพสังคมภาคใต้จะเป็นสังคมที่มีความน่าอยู่ ผู้คนอภยาศัยดี มีความผูกพันใกล้ชิดกัน หากทว่าในด้านของสิ่งแวดล้อมของสังคมก็ยังคงมีความอ่อนแอ และยังคงไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ อีกทั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตกแล้ว สังคมภาคใต้ก็ควรได้รับการดูแลและส่งเสริมจากภาคใต้นั่นเอง

4.3 คนในชุมชน

ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ให้ความหมายหรือนิยามคนภาคใต้ไม่ต่างจากการรับรู้ของคนในสังคมทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

4.3.1 ลักษณะทางกายภาพของคนภาคใต้ (physical appearances)

การให้ความหมายแก่รูปร่างหน้าตาคนภาคใต้ที่มองผ่านสายตาของ “ไช้ย้อย” คนนอกพื้นที่นั้นจะเป็นลักษณะพิมพ์เดียวกันหมด ไม่ว่าจะเป็นตัวละครเด่น (Protagonist) ดังเช่น “นุ้ย” หรือตัวละครเสริม (Modifier) อย่าง “แตง” รวมไปถึงตัวละครประกอบ ทุกตัวที่ล้วนมีผิวดำคล้ำ ดวงตากลมโต และหน้าตาคมคาย ตามภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) ของการรับรู้ของคนในสังคมทั่วไป

4.3.2 บุคลิกลักษณะของคนภาคใต้ (characteristics)

ในส่วนบุคลิกลักษณะของคนภาคใต้ในสายตาคนนอกพื้นที่ก็ปรากฏภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) ตามการรับรู้ของคนในสังคมทั่วไปเช่นกัน ดังนี้

- มีน้ำใจ

ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” สร้างบุคลิกลักษณะของคนภาคใต้ว่าเป็นคนที่มีน้ำใจและให้ความช่วยเหลือโดยไม่แบ่งเขาแบ่งเรา ดังกรณีที่ชาวบ้านต่างช่วยนำ “ไช้ย้อย” ส่งโรงพยาบาลโดยไม่ได้สนใจว่าเขาจะเป็นคนภาคใต้หรือไม่

- รักพวกพ้อง

จากการให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนเดียวกันดังเช่นในกรณีของ “จิว” ที่ถูกงูกัดก็แสดงให้เห็นลักษณะของคนภาคใต้อีกด้านหนึ่งว่ารักพวกพ้อง แม้จะไม่ได้เป็นญาติพี่น้องกันก็ตาม

- เปิดเผย พุดจาตรงไปตรงมา

บุคลิกลักษณะดังกล่าวเห็นได้ชัดเจนจากตัวละคร “นุ้ย” ที่มองผ่านสายตาของ “ไช้ย่อย” บุคลิกลักษณะของ “นุ้ย” ที่เสมือนตัวแทนของคนภาคใต้ ที่เขามองเห็นได้อย่างชัดเจนและรู้สึกว่ามีแตกต่างจากตนเองมากที่สุด คือ คนภาคใต้เป็นคนที่เปิดเผย กล้าพูดกล้าแสดงออก และพุดจาตรงไปตรงมาตามความรู้สึกของตนเอง ดังจะเห็นได้จากการที่ “นุ้ย” บอกความรู้สึกของตนเองกับ “ไช้ย่อย” เพียงระยะเวลาไม่นานที่รู้จักกัน ในขณะที่ “ไช้ย่อย” ต้องใช้เวลา 4-5 ปีในการบอกรัก “ดากานดา”

การให้ความหมายของอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ด้านคนในชุมชนสามารถอธิบายได้ว่า การรับรู้เกี่ยวกับผู้คนท้องถิ่นภาคใต้มีลักษณะของภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) ตามการรับรู้ของคนส่วนใหญ่ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นรูปร่างหน้าตา หรือบุคลิกลักษณะนั่นเอง

4.4 วัฒนธรรม

วัฒนธรรมที่ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” นำเสนอมี 2 ด้าน คือ วัฒนธรรมด้านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมด้านศิลปะพื้นบ้าน ดังนี้

4.4.1 วัฒนธรรมด้านการใช้ภาษา

การใช้ภาษาถิ่นของคนภาคใต้ นับว่าเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ที่เห็นได้เด่นชัด ในภาพยนตร์ได้นำเสนอภาษาถิ่นใต้ผ่านตัวละครท้องถิ่นทั้งหมด ซึ่งจากการสังเกตของ “ไช้ย่อย” เขามองว่าภาษาถิ่นใต้เป็นภาษาที่ห้วน สั้น และคนภาคใต้มักจะพูดเร็วจนเขาฟังไม่เข้าใจ หากแต่ในการเลือกใช้ภาษาของคนภาคใต้นั้นแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ เช่น คนภาคใต้จะใช้ภาษาถิ่นสื่อสารกับคนภาคเดียวกันเท่านั้นและใช้ภาษากลางสื่อสารกับคนนอกพื้นที่ นอกจากนี้ในสายตาของ “ไช้ย่อย” เขามองว่าคนภาคใต้ใช้ภาษากลางสำเนียงทองแดงที่เป็นที่ตลกขบขันของคนนอกพื้นที่ผ่านตัวละคร “แตน”

4.4.2 วัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

การแสดงศิลปะพื้นบ้านของภาคใต้ที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่องนี้ คือ “มโนราห์” ที่สื่อออกมาในลักษณะของศิลปะการแสดงท้องถิ่นภาคใต้ที่มีความสนุกสนานและได้รับความสนใจทั้งจากชาวบ้านท้องถิ่นทุกระดับวัย รวมไปถึงนักท่องเที่ยวต่างชาติ หากแต่ในมุมมองของ “ไช้ย่อย” การแสดงมโนราห์เป็นศิลปะพื้นบ้านที่ตลกขบขันโดยผ่านการนำเสนอของตัวละคร “แตน” ที่ร่ายรำมโนราห์อยู่ด้านล่างเวทีร่วมกับชาวบ้านท้องถิ่นคนอื่น

การเข้ารหัสความเป็นจริงเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” เป็นการให้ความหมายแบบทวิลักษณ์ นั่นคือ มีทั้งความหมายในแง่บวกและลบ ซึ่งใน

ภาพยนตร์เรื่องนี้มองจากสายตาของบุคคลนอกพื้นที่ทำให้ความหมายส่วนใหญ่ออกมาในแง่ลบ การที่บุคคลที่มีอำนาจในสังคมให้คำนิยามแก่กลุ่มที่ด้อยกว่าในสังคมนั้น แท้ที่จริงแล้วการให้คำนิยามในแง่ลบกับกลุ่มสังคมที่ด้อยกว่า เป็นการตั้งคำถามย้อนกลับมาที่ตัวเองว่าเราเป็นใคร โดยการมองตนเองผ่านบุคคลอื่นและสรุปว่าเราดีกว่าคนอื่นนั่นเอง ในขณะที่การให้คำนิยามในแง่บวกกับกลุ่มคนที่ด้อยกว่าในสังคม ก็เป็นการมองย้อนกลับมาที่ตัวเองเช่นกัน แต่เป็นไปในลักษณะตรงกันข้าม กล่าวคือ สิ่งที่ดียี่ที่เรามองเห็นจากบุคคลอื่น นั้นย่อหมายถึงความว่า สิ่งที่ดียี่เหล่านั้นขาดหายไปจากสังคมของตนแล้ว และเป็นที่ตนโหยหาจากสังคมตนเอง

ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” กล่าวถึงภาคใต้ในแง่มุมมองของความเป็นชนบทและไม่มี ความเจริญเทียบเท่ากับสังคมเมือง นั่นคือ จากมุมมองของคนนอกพื้นที่ ภาคใต้เป็นเพียงสถานที่พักผ่อนหย่อนใจชั่วคราว หากทว่าไม่เหมาะแก่การใช้ชีวิต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าคนนอกพื้นที่ก็ ยังคงชื่นชมสังคมตัวเองว่ามีความเจริญและดีกว่า อย่างไรก็ตามสิ่งที่คนภายนอกมองเห็นส่วนที่ดี ในบางแง่มุมของภาคใต้ไม่ว่าจะเป็น การที่สังคมภาคใต้ยังคงมีความรัก และความเอื้อเฟื้อต่อกัน ระหว่างคนในสังคม สามารถอธิบายได้ว่าสิ่งเหล่านี้ได้ขาดหายไปแล้วในสังคมเมือง

5. การถอดรหัสความเป็นจริงเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

ในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะศึกษาความหมายของอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ที่ปรากฏ ในภาพยนตร์แล้ว ผู้วิจัยมีความสนใจการถอดรหัสความหมายของผู้รับสารชาวดูเพื่อตอบคำถาม ว่า ผู้รับสารชาวดูจะถอดรหัสความหมายออกมาในรูปแบบใด โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบ เจาะลึก (depth interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้รับสารชาวดูจำนวน 6 คน โดยใช้แนวทางของทฤษฎีการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคม (Social Construction of Reality) และแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ (Identity) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ให้ผู้รับสารชาวดู ว่าจะถอดรหัสความหมายในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ออกมาในรูปแบบใดและทำไมจึงเป็นเช่นนั้น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

- 5.1 ภูมิหลังและสถานภาพกลุ่มตัวอย่างของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”
- 5.2 การถอดรหัสความหมายด้านลักษณะภูมิประเทศของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”
- 5.3 การถอดรหัสความหมายด้านสภาพสังคมของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”
- 5.4 การถอดรหัสความหมายด้านคนในชุมชนของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

5.5 การถอดรหัสความหมายด้านวัฒนธรรมของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

5.1 ภูมิหลังและสถานภาพกลุ่มตัวอย่างของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้เป็นผู้รับสารชาวดัตช์โดยกำเนิด จำนวน 6 คน ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปลักษณะทางประชากรศาสตร์และความผูกพันกับพื้นที่ภาคใต้ของกลุ่มตัวอย่าง ไว้ในตารางที่ 4.3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3

ภูมิหลังและสถานภาพกลุ่มตัวอย่างของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

ลำดับ	อายุ	เพศ	ภูมิ ลำเนา	อาชีพ	ที่อยู่ ปัจจุบัน	ความผูกพันกับ ภาคใต้
1	24	หญิง	ตรัง	อดีตเจ้าหน้าที่ ท่องเที่ยว จ.ตรัง	ตรัง	ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ ภาคใต้ตลอด
2	24	หญิง	ตรัง	ครู	ตรัง	ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ ภาคใต้ตลอด
3	25	หญิง	ตรัง	งานอิสระ	กรุงเทพฯ	ใช้ชีวิตอยู่กทม. 7 ปี
4	45	หญิง	ตรัง	พนักงานโรงแรม	ประจวบฯ	ใช้ชีวิตอยู่กทม. 24 ปีและประจวบฯ 1 ปี
5	28	ชาย	กระบี่	มัคคุเทศก์อิสระ	กระบี่	ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ ภาคใต้ตลอด
6	28	ชาย	ตรัง	พนักงานเอกชน	กรุงเทพฯ	ใช้ชีวิตอยู่กทม. 10 ปี

จากตารางที่ 4.3 จะเห็นได้ว่า ผู้รับสารชาวดัตช์โดยกำเนิดที่คัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายทางด้านลักษณะประชากรศาสตร์ อันได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ และถิ่นฐานในปัจจุบัน หากทว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความผูกพันกับพื้นที่ภาคใต้โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของภาคใต้ ซึ่งการถอดรหัสความหมายของอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” จะเหมือนหรือแตกต่างจากโลกแห่งความเป็นจริง (world of reality)

ของกลุ่มตัวอย่างหรือไม่และอย่างไรนั้น ผู้วิจัยจะขอลำถึงในหัวข้อถัดไป

5.2 การถอดรหัสความหมายด้านลักษณะภูมิประเทศของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ได้ประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้ออกมาเป็นแบบทวีลักษณ์ กล่าวคือ มีทั้งด้านบวกและลบ ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอการถอดรหัสความหมาย (decoding) เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้ เพื่อตรวจสอบว่าผู้รับสารชาวนำจะนำเสนอประสบการณ์ตรงที่พบเจอจากโลกแห่งความเป็นจริง (world of reality) มาต่อรองกับประสบการณ์ผ่านสื่อหรือโลกแห่งความหมาย (world of meaning) ที่ได้รับชมจากภาพยนตร์อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยจะแยกเป็น 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

5.2.1 การถอดรหัสความหมายด้านลักษณะภูมิประเทศมีความล้าหลัง

ตารางที่ 4.4

การเข้ารหัสและถอดรหัสเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศมีความล้าหลัง

การเข้ารหัสความหมาย (encoding) ของภาพยนตร์	การถอดรหัสความหมาย (decoding) ของผู้รับสาร
- ลักษณะภูมิประเทศภาคใต้เป็นพื้นที่ที่ห่างไกลความเจริญและมีสภาพธรรมชาติที่ค่อนข้างสมบูรณ์ แตกต่างจากลักษณะของสังคมเมือง	กลุ่มตัวอย่างถอดรหัสความหมายใน 2 ลักษณะ ดังนี้ <u>การต่อรองความหมาย</u> (negotiated reading) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยอมรับว่าพื้นที่ภาคใต้บางส่วนก็ยังคงขาดความเจริญ แต่เป็นสัดส่วนที่น้อย เพราะส่วนใหญ่พื้นที่ภาคใต้มีความเจริญแล้ว อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างยังมองเห็นคุณค่าความเจริญทางจิตใจมากกว่าวัตถุ และมีความพึงพอใจในท้องถิ่นตนเอง <u>การปฏิเสธความหมาย</u> (oppositional reading) กลุ่มตัวอย่างมองว่าพื้นที่ภาคใต้มีความเจริญเทียบเท่ากับเมืองสมัยใหม่แล้ว เนื่องจากมีการคมนาคมและเศรษฐกิจที่ดี

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่าการนำเสนอลักษณะ

ภูมิประเทศของภาคใต้ที่ยังคงล้าหลังในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” เหมือนหรือต่างจากประสบการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริง (world of reality) ของผู้รับสารชาวใต้หรือไม่และอย่างไร ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รับสารชาวใต้โดยกำเนิด จำนวน 6 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างถอดรหัสความหมายออกมาใน 2 ลักษณะ คือ การต่อรองความหมาย (negotiated reading) และปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการต่อรองความหมาย (negotiated reading) ในการนำเสนอของภาพยนตร์ ซึ่งได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ชีวิตในพื้นที่ภาคใต้มาตลอด ได้กล่าวดังนี้

มีบางอย่างไม่เจริญเท่ากับเมืองอื่น แต่ไม่ใช่ห่างไกลความเจริญ แล้วใครคิดเอากรุงเทพฯ เป็นเมืองหลวงละ ยอมรับว่าไม่ชอบที่คนอื่นมองว่าบ้านเราไม่เจริญ เพราะความเจริญกับไม่เจริญมันจะมีส่วนดีส่วนเสียต่างกันไง อย่างพวกเจริญกว่ามันจะเจริญด้านวัตถุ การคมนาคม ความสะดวกสบาย แต่จิตใจคนมันเห็นแก่วัตถุมากกว่า เค้าเอามาตรฐานความเจริญของเค้ามาวัด บางอย่างก็ยอมรับว่าไม่เจริญ แต่บางทีก็รู้สึกว่ ความไม่เจริญในบ้านเราบางทีก็ดีกว่า เพราะไม่ต้องสูญเสียอะไร เพราะความเจริญมันก่อให้เกิดความสูญเสียได้ เหมือนถ้ามีถนนมากขึ้น คอนกรีตมากขึ้น มันก็ต้องตัดป่าไม้มากขึ้นเพื่อทำถนน (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 1, สัมภาษณ์)

“คุณเออะอะไรมาวัดว่าภาคใต้ไม่เจริญ เราคิดว่ามันเจริญสำหรับเรา เราชอบแบบนี้ เราไม่ชอบสังคมกรุงเทพฯ มันวุ่นวาย” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 2, สัมภาษณ์)

รู้สึกเฉย ๆ นะ ที่เค้าบอกว่าภาคใต้ไม่เจริญ เราก็ยอมรับ แต่เราก็ไม่อยากจะให้มันเจริญ อยากให้มันอยู่อย่างนั้นมากกว่า เพราะเมื่อไหร่ที่มันเจริญ มันก็จะมีสิ่งตามมาค่อนข้างจะเยอะ และสิ่งที่มากก็จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นด้วย แต่ในสายตาเราเราก็มองว่ามันเจริญ เราไม่ได้อยากให้มันดีที่มากมาย ไม่ได้อยากให้มันห่างสรรพสินค้า เราก็อยากให้มันมีต้นมะพร้าว มีหาดทรายอย่างในหนังที่เค้าทำ ก็อยากให้คงความเป็นธรรมชาติมากที่สุด อย่างจากบ้านที่เป็นไม้ตามความจริงก็ยังเป็นแบบนั้นอยู่ ถามว่ามันเกี่ยวกับความเจริญมั๊ย ผมว่ามันก็ไม่เกี่ยวนะ มันเป็นส่วนของการเก็บธรรมชาติไว้ให้มากที่สุด เพราะเหมือนที่บ้านนุ้ยและบ้านพระเอก มันก็จะเป็นป่ามะพร้าวที่ค่อนข้างจะสมบูรณ์ สวยบรรยากาศมันก็ดี อย่างที่กระบี่ พวกบ้านไม้ถือน้ำน้อย เพราะรื้อสร้างตึก

รีสอร์ท บังกะโลหมด มีน้อย ก็มีตามพวกเกาะแก่งต่าง ๆ ที่ยังแบบไกล ๆ หน่อย ส่วนในเรื่องของถนนหนทางที่เห็นก็จะเป็นแบบนั้นอยู่เพราะการพัฒนายังไปไม่ถึงถึง เค้าอาจจะมองว่าการคมนาคมของภาคได้ยังลำบากอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางด้วยรถด้วยเรือ การไปแต่ละที่ก็ต้องใช้เวลาค่อนข้างจะนาน อย่างในหนังพระเอกเดินทางจากสุราษฎร์ ตัวเมืองบ้านดอน ไปเกาะพะงันก็ต้องเดินทางด้วยเรืออย่างเดียว มันไกลประมาณ 2-3 ชั่วโมง แต่บางที่ก็เจริญไปแล้ว มีถนน มีการคมนาคมก็ดีขึ้น (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 5, สัมภาษณ์)

สำหรับกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่ใช้ชีวิตนอกพื้นที่ภาคใต้เป็นระยะเวลา ยาวนาน ได้กล่าวไว้ ดังนี้

เถียงมากเลยนะเนี่ย พวกด้อยพัฒนา ไม่เจริญ เคยคิดตรงที่ว่า ถ้าประเทศที่เจริญแล้วมี 3 อย่าง คือ มีความปลอดภัย อนามัย การศึกษา บอกว่าอยู่บ้านเองปลอดภัยจะตาย ไม่มีอะไรเลย การศึกษาก็โอเค ไม่ต้องเรียนสูงอะไรก็ทำงานได้ ก็ยังดีกว่ากรุงเทพฯ เค้าชอบมองต่างจังหวัดว่าบ้าน ๆ แต่เราก็กังเถียงว่าบ้านเราปลอดภัยกว่า รถก็ไม่ค่อยติดเท่ากทม. แล้วถามว่าพัฒนาตรงไหน รถก็ติด ปล้นกันทุกวัน จิตใจบ้านเรานั้นก็ไม่ได้เครียดอะไร ซื่อ ๆ พวกวัดดู ดีกรามบ้านช่องก็ค่อย ๆ เข้ามา ไม่ใช่ว่าตัวเมืองใหญ่แล้วต้องรับลงทุนค่อย ๆ เปลี่ยนไป มันก็ค่อย ๆ วิ่งไล่ตามเอง ถ้ามีคนว่าบ้านเราไม่เจริญ โกรธตั้งแต่ด่าบ้าน ๆ แล้ว ไม่จริง มันบ้าน ๆ ตรงไหน ไม่เจริญเพราะธรรมชาติเยอะ มันไม่เกี่ยวกันนะ ธรรมชาติเยอะก็เจริญได้ ลองคิดดูดีแถวชลบุรีติดทะเลจริงนะ แต่รถติดตั้งแต่เส้นสุขุมวิท เจริญตรงไหน บ้านเราก็พัฒนาแต่ก็ไม่เจริญเท่าตัวเอง แต่ส่วนหนึ่งนะมันเจริญครั้งต่อครั้ง (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 3, สัมภาษณ์)

มันก็มีบางส่วนที่ออกไปนอกเมือง ชนบท มันเป็นส่วนบางจุด แต่ส่วนมากมันเจริญแล้ว ถ้ามีคนบอกว่าบ้านเราไม่เจริญเราจะบอกว่าผิดถนัด ใครบอกว่าไม่เจริญ อะไรขึ้น โรงแรมก็เต็ม นักท่องเที่ยวก็ชอบไปเที่ยว ยางพาราที่ราคาดีจะไม่เจริญได้อย่างไร ดีกว่าหลาย ๆ ภาค เค้าเรียกพัฒนาไปในทางที่ดี ในความคิดเรา มันที่บ้านเรา เราก็ต้องว่ามันเจริญ คนอื่นมองยังไงก็ช่างเค้าสิ แต่ส่วนมากมันจะเจริญ มันมีชื่อเสียง พุดถึงจังหวัดนั้น จังหวัดนี้เค้าก็รู้จัก ที่ไม่เจริญคือ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ฆ่าฟันกันอยู่ แต่หนักก็ดันไปถ่ายที่ไม่เจริญ ที่เจริญบางอย่างไม่ยอมไปถ่าย อย่างจากบ้านพระเอก ที่ยังอยู่แบบ

ชาวบ้าน เหมือนกับยังไม่พัฒนาทั่วถึง ยังเป็นชนบทอยู่ จริง ๆ ภาคใต้ส่วนน้อยที่เป็นอย่างนั้น เป็นบางส่วน บางคนก็อนุรักษ์ไว้ ไม่ได้ทุบทิ้งหมด เค้าย้ายที่ไม่เจริญ อาจจะถ่ายสภาพความเป็นอยู่สมัยเก่า สมัยนี้พัฒนาไปไกลแล้ว ที่ก็มีบ้านไม้ที่เห็นในเรื่องเค้าสร้างบรรยากาศ อาจจะไปถ่ายสภาพความเป็นอยู่ของคนได้จริง ๆ ความเป็นมาของเค้า ว่าสมัยก่อนเค้าอยู่กันยังไง แต่ตอนนี้ไม่ได้อยู่อย่างนั้นแล้ว มีบ้านตึก บ้านปูนขึ้นมาแล้ว (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 4, สัมภาษณ์)

ในขณะที่มีกลุ่มตัวอย่างเพศชายเพียง 1 คนที่ใช้ชีวิตอยู่นอกพื้นที่ภาคใต้เป็นเวลากว่า 10 ปี ปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) โดยได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

เจริญลี รถไฟ เครื่องบินก็ไปถึง รถทัวร์ก็มี มีเงินเข้าออกในเมืองยะเยาะนะ ที่เค้าว่ายังไม่เจริญเพราะบ้านที่เค้าอยู่เจริญกว่าเรา มันก็เลยเปรียบเทียบได้ว่าบ้านเราไม่เจริญ ถ้าเค้าอยู่บ้านนอกแล้วมาเห็นที่นี่เจริญกว่ามันก็เปรียบเทียบคนละแบบ เค้าต้องเอาที่เค้าอยู่มาเทียบกับเราสิ (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 6, สัมภาษณ์)

การถอดรหัสความหมายข้างต้น กลุ่มตัวอย่างที่มีความคุ้นเคยหรือใช้ชีวิตในพื้นที่ภาคใต้ให้คำนิยามของคำว่า “ความเจริญ” แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่ออกมาทำงานนอกพื้นที่ภาคใต้เป็นระยะเวลาที่ยาวนาน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ชีวิตในพื้นที่ภาคใต้ให้คำนิยามของความเจริญในพื้นที่ภาคใต้โดยใช้ความเจริญทางด้านจิตใจตัดสินความเจริญของลักษณะภูมิประเทศของตน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ชีวิตนอกพื้นที่ภาคใต้เป็นเวลายาวนานกลับตัดสินความเจริญของภูมิประเทศภาคใต้ทางด้านวัตถุ เศรษฐกิจ และการคมนาคมเป็นสำคัญ การแสดงทัศนคติที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม สามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ชีวิตในเมืองหลวงที่มีความเจริญทางด้านวัตถุเป็นระยะเวลายาวนานได้ถูกสังคมของเมืองหลวงครอบงำความคิดและทัศนคติที่วัดความเจริญด้วยคุณค่าทางวัตถุมากกว่าจิตใจ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ชีวิตในพื้นที่ภาคใต้ใช้ความเจริญทางด้านจิตใจมาตัดสินความเจริญของภูมิประเทศตน อย่างไรก็ตามแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะยอมรับความล้าหลังในสังคมตน แต่กลุ่มตัวอย่างก็แสดงให้เห็นถึงความมีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในถิ่นเกิดที่ไม่ยอมให้ใครมาดูถูกเช่นเดียวกัน

นอกจากนั้นกลุ่มตัวอย่างมองว่าคนนอกพื้นที่ใช้ลักษณะภูมิประเทศของตนมาเปรียบเทียบกับพื้นที่ภาคใต้ จึงทำให้มองว่าภูมิประเทศของภาคใต้ยังคงล้าหลังและไม่เจริญเทียบเท่ากับสังคมเมือง กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างใช้ประสบการณ์ตรงที่ได้สัมผัสพื้นที่ภาคใต้ในการถอดรหัสความหมาย (decoding) ซึ่งต่างจากคนนอกพื้นที่ที่ไม่ได้สัมผัสและรับรู้ความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ภาคใต้ จากการถอดรหัสความหมายของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง

ถอดรหัสความหมายโดยใช้เกณฑ์การแบ่งเรา (us) แบ่งเขา (them) ในการกล่าวถึงลักษณะภูมิประเทศที่ว่า คนนอกพื้นที่ใช้การเปรียบเทียบพื้นที่ของเขาในการตัดสินความเจริญของพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งเกณฑ์การแบ่งเราแบ่งเขาเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นอำนาจของคนกลุ่มใหญ่ในสังคมที่กำหนดคุณค่าและความหมายของคนกลุ่มน้อยในสังคม หากทว่าในการสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างกลับใช้เกณฑ์เดียวกันในการถอดรหัสความหมาย ซึ่งถือเป็นการใช้อำนาจรูปแบบหนึ่งที่ใช้ในการเปรียบเทียบเราและเขานั้นเอง

5.2.2 การถอดรหัสความหมายด้านลักษณะภูมิประเทศเหมาะแก่การเยียวยารักษาแผลใจ

ตารางที่ 4.5

การเข้ารหัสและถอดรหัสเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศเหมาะแก่การเยียวยารักษาแผลใจ

การเข้ารหัสความหมาย (encoding) ของภาพยนตร์	การถอดรหัสความหมาย (decoding) ของผู้รับสาร
- พื้นที่ท่องเที่ยวของภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความโรแมนติก เหมาะแก่การเยียวยารักษาแผลใจและช่วยคลายเหงา	กลุ่มตัวอย่างถอดรหัสความหมายใน 2 ลักษณะ ดังนี้ <u>การยอมรับความหมาย (preferred reading)</u> กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า ทะเลมีความโรแมนติกในตัวเอง เป็นพื้นที่ที่สามารถค้นหาตัวเอง เหมาะแก่การเยียวยารักษาแผลใจ
	<u>การปฏิเสธความหมาย (oppositional reading)</u> กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า ทะเลไม่สามารถ เยียวยารักษาแผลใจและคลายเหงาได้ แต่จะยิ่งทำให้เหงามากกว่า

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบว่า การที่ผู้สร้างภาพยนตร์ให้ความหมายของพื้นที่ภาคใต้ว่าเป็นสถานที่ที่โรแมนติก เหมาะแก่การเยียวยารักษาแผลใจและคลายเหงา ผู้รับสารชาวใต้จะมองพื้นที่ภาคใต้เหมือนหรือแตกต่างกับการให้ความหมายดังกล่าวหรือไม่และอย่างไร จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับประเด็นที่ว่าพื้นที่ภาคใต้เหมาะแก่การเยียวยารักษาแผลใจจำนวน 6 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างแสดงทัศนคติ 2

ลักษณะ คือ การยอมรับความหมาย (preferred reading) และการปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) ดังที่เสนอต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับความหมาย (preferred reading) เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานด้านการท่องเที่ยวของภาคใต้ โดยได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

“การที่ออกหัก ควรจะหาเรื่องอะไรทำที่มันสบายใจที่สุด มันก็ต้องอยู่กับธรรมชาติ จะอยู่กับคนทำไมล่ะ” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 1, สัมภาษณ์)

ถ้าตัวเองออกหักก็คงจะใช้ทะเลเหมือนกัน เพราะทะเลทำให้เรามีความรู้สึกว่าเรามีเวลาให้ตัวเอง มีเวลาให้คิดมากขึ้นด้วย เท่าที่มอง ทะเลมีความโรแมนติกในตัวของมัน ไม่ว่าจะเป็นคลื่นลม แสงแดด หาดทราย ก็ดูแล้วโรแมนติกน่าพักผ่อน ดูแล้วไม่เบื่อนะ ทะเลสวยเพราะทุกวันเห็นความสวยงามของทะเลตลอด ทะเลเป็นที่ที่สามารถค้นหาตัวเองได้ ไปนั่งคิดอะไรได้ว่าตอนนี้เราทำอะไรอยู่ เราเกิดอะไร เราจะทำอะไรต่อ ก็เคยไปนั่งทะเล ไปนั่งฟังเสียงคลื่นกระทบหาด (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 5, สัมภาษณ์)

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) จากการให้ความหมายของภาพยนตร์ได้แสดงทัศนะไว้ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอด ได้กล่าวไว้ดังนี้

“ทะเลน่าเบื่อจะตาย คนใต้จะไม่นี้กว่าออกหักแล้วต้องไปทะเล พุดถึงคนใต้ก็ไม่ได้ชอบเที่ยวทะเลนะ” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 2, สัมภาษณ์)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ชีวิตอยู่นอกพื้นที่ภาคใต้เป็นเวลายาวนาน ก็ได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

ออกหักไปทะเลไม่ค่อยเห็นด้วย แต่ถ้าไปทะเลแล้วไปสนุกสนานกับเพื่อนน่าจะดีกว่า ออกหักไม่ควรอยู่คนเดียวจะยิ่งเศร้าขึ้นไปอีก ยกเว้นไปทะเลในกรณีที่ออกหักแล้วมันผ่านไประยะเวลาหนึ่งแล้ว จิตใจเราเข้มแข็งพอ แค่อคิดย้อนหลังว่าเป็นเรื่องสนุกหรือบทเรียนในชีวิต มันน่าจะดีกว่า แต่คิดว่าทะเลเป็นที่ที่ผ่อนคลาย ได้เปิดความคิดตัวเอง ได้คิดหลาย ๆ ด้านว่าที่ผ่านมามันเป็นอะไร (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 3, สัมภาษณ์)

“ถ้าออกหักจะอยู่บ้าน เล่นเน็ต ทะเลช่วยคลายเหงาไม่ได้ ยิ่งไปยิ่งเหงา” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 6, สัมภาษณ์)

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง วัย 45 ปีที่ใช้ชีวิตอยู่นอกพื้นที่ภาคใต้

เป็นเวลากว่า 25 ปี ได้แสดงทัศนะดังนี้

ถ้าอกหักไม่มีความคิดว่าจะไปทะเล อยากอยู่ที่ไหนสักแห่งที่เงียบ ๆ อยู่คนเดียว ไม่จำเป็นต้องไปทะเล ไม่จำเป็นต้องไปไหน อาจะอยู่บ้านก็ได้ บางคนก็ไปวัดไปนั่งสมาธิ ที่บอกว่าอกหักแล้วต้องมาหาทะเลหรือว่ามีเรื่องร้อนใจแล้วต้องวิ่งลงทะเล ไม่เป็นแบบนั้น หนีร้อนมาพึ่งเย็นมันไม่เกี่ยวแล้วแต่คน (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 4, สัมภาษณ์)

จากการถอดรหัสความหมายข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้ชิดกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยอมรับความหมาย (preferred reading) จากการประกอบสร้างความหมายของผู้สร้างภาพยนตร์ ซึ่งใช้ความแตกต่างในด้านอาชีพที่ใกล้ชิดกับทะเลมากกว่ากลุ่มตัวอย่างคนอื่น ๆ เป็นเครื่องมือในการตัดสินทัศนคติดังกล่าว โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานด้านพื้นที่ท่องเที่ยวชี้วัดว่าทะเลมีความโรแมนติกอยู่ในตัว และหากมีปัญหาก็จะใช้ทะเลเป็นสถานที่ในการอยู่คนเดียวและไตร่ตรองถึงวิธีการแก้ไขปัญหา ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) ที่ว่าทะเลเหมาะแก่การเฝ้าระวังรักษาแผลใจ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่เคยสัมผัส และกลุ่มตัวอย่างบางคนใช้เกณฑ์เรื่องอายุมาเป็นตัวตัดสินว่า อกหักไม่จำเป็นต้องไปทะเล หากแต่มีสถานที่อื่นที่ช่วยคลายทุกข์ได้เช่นกัน หากทว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมองว่าทะเลเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การพักผ่อนหย่อนใจมากที่สุด และมีเพียงส่วนน้อยที่จะมองทะเลในแง่โรแมนติกตามแบบคนในสังคมเมือง

5.3 การถอดรหัสความหมายด้านสภาพสังคมของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ประกอบสร้างความหมายด้านสภาพสังคมของภาคใต้ไว้ค่อนข้างหลากหลาย ผู้วิจัยจึงได้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

5.3.1 การถอดรหัสความหมายสภาพสังคมมีความอ่อนแอและพึ่งพาตัวเองไม่ได้

ตารางที่ 4.6

การเข้ารหัสและถอดรหัสเกี่ยวกับสภาพสังคมมีความอ่อนแอและพึ่งพาตัวเองไม่ได้

การเข้ารหัสความหมาย (encoding) ของภาพยนตร์	การถอดรหัสความหมาย (decoding) ของผู้รับสาร
- สังคมภาคใต้มีปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของคนในสังคม มีความอ่อนแอ เปราะบาง และจำเป็นต้องได้รับการดูแลจากภาครัฐ	กลุ่มตัวอย่างถอดรหัสความหมายใน 3 ลักษณะ ดังนี้
	<u>การยอมรับความหมาย (preferred reading)</u>
	กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า ภาครัฐจำเป็นต้องช่วยเหลือและให้งบประมาณด้านการคมนาคม ซึ่งภาคใต้ยังคงอ่อนด้อยในเรื่องนี้อยู่
	<u>การต่อรองความหมาย (negotiated reading)</u>
	กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า ในบางเรื่องภาคใต้ก็ยังคงดูแลตัวเองไม่ได้ อย่างเช่นโครงสร้างพื้นฐาน ด้านอนามัย ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หากทว่าคงไม่ใช่ในเรื่องทรัพยากร ภาครัฐควรให้ความร่วมมือและช่วยเหลือมากกว่าการดูแล
	<u>การปฏิเสธความหมาย (oppositional reading)</u>
	กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า ภาคใต้ดูแลตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งทางรัฐ เพราะภาคใต้มีหัวหน้าและผู้นำในท้องถิ่นที่คอยดูแลตนเองอยู่แล้ว

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่า การให้ความหมายของภาพยนตร์ที่กล่าวถึงความอ่อนแอของสภาพสังคมภาคใต้ที่ยังพึ่งพาตัวเองไม่ได้และจำเป็นต้องได้รับการดูแลและช่วยเหลือจากภาครัฐเหมือนหรือแตกต่างจากสภาพความเป็นจริงในสังคมภาคใต้ตามมุมมองของผู้รับสารชาวใต้ที่เป็นเจ้าของพื้นที่และรับรู้ความเป็นไปในพื้นที่ภาคใต้ตลอด จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างแสดงทัศนะไว้

อย่างหลากหลาย คือมีทั้งยอมรับความหมาย (preferred reading) ต่อรองความหมาย (negotiated reading) และปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) ดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่าง 1 คนที่ใช้ชีวิตอยู่นอกพื้นที่ภาคใต้เป็นระยะเวลากว่า 10 ปียอมรับความหมาย (preferred reading) จากการให้ความหมายของภาพยนตร์ได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

“ภาครัฐต้องช่วยสิ่งบอมาจากภาครัฐ ก็ต้องช่วย ไม่งั้นก็ทำไม่ได้หลายเรื่อง อย่างถนนหนทาง การคมนาคม ทำเองก็ไม่ได้อยู่แล้ว” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 3, สัมภาษณ์)

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ต่อรองความหมาย (negotiated reading) จากการให้ความหมายของภาพยนตร์ได้แสดงทัศนะไว้ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่ทำงานด้านการท่องเที่ยวและอยู่ในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอด ได้กล่าวไว้ดังนี้

ภาคใต้ก็จะมีบางเรื่องที่ยังดูแลตัวเองไม่ได้ แต่ถ้าในเรื่องทรัพยากรคงไม่ใช่ จะพูดถึงความเป็นเด็กไม่ได้ การมีทรัพยากรมากมันก็ดี และจริง ๆ ภาคใต้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งในทุก ๆ ด้านนะ ทั้งทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และไม่ใช่ต้องได้รับการดูแลจากภาครัฐแต่ควรเป็น ควรได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากรัฐในบางเรื่อง อย่างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นอย่างถนน น้ำ ไฟฟ้า เพราะบางพื้นที่มีความทุรกันดารไม่สามารถเดินทางได้สะดวก ขาดน้ำดื่ม น้ำใช้ บางที่ก็ไม่มีไฟฟ้าใช้ (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 1, สัมภาษณ์)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่ใช้ชีวิตนอกพื้นที่ภาคใต้เป็นระยะเวลา ยาวนาน ได้กล่าวดังนี้

ในหนัง...ในความเป็นเด็กมันก็มีส่วนดีไม่ใช่เหรอ มันไม่ใช่เด็กที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้หรือทำอะไรด้วยตัวเองไม่ได้ ภาคใต้ก็ยังพึ่งพาตัวเองได้ สิ่งที่ภาคใต้ยังต้องการน่าจะเป็นด้านอนามัย เพราะอย่างน้อยคนในชุมชนบางที่ก็ยังคงต้องการอยู่ อย่างเช่น คนยังไม่มีความรู้พื้นฐานด้านการปฐมพยาบาลพื้นฐาน สุดท้ายมาโรงพยาบาลแล้วไม่มีเครื่องมือที่ดีพอ หรือหน่วยแพทย์เคลื่อนที่มันก็ คงจะลำบากสำหรับคนที่ต้องการความช่วยเหลือจริง ๆ (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 3, สัมภาษณ์)

บางส่วนก็ต้องช่วยเหลือ ปัญหาชายแดนภาคใต้ต้องเข้าไปช่วยเหลืออย่างมาก เพราะมันละเอียดอ่อนและยิ่งทำให้ภาคใต้ดูไม่ดีเหมือนบ้านป่าเมืองเถื่อน แต่

เถียงนะที่ในหนังให้ภาพสังคมภาคใต้มีเด็กเร่ร่อนอันนั้นมันเป็นส่วนน้อย จริง ๆ คนภาคใต้ไม่ค่อยมีปัญหา คนภาคใต้มีความรู้ เค้าเรียนกันทั้งนั้น ดีกว่าหลายภาคนะ (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 4, สัมภาษณ์)

สำหรับกลุ่มตัวอย่าง 1 คนที่เป็นเพศชาย ทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ภาคใต้และใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอดได้ปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) จากการให้ความหมายของภาพยนตร์ ดังนี้

อันนี้ไม่เห็นด้วยนะ ภาคใต้ไม่ได้เหมือนเด็ก ภาคใต้เราโตแล้ว เราดูแลตัวเองได้ด้วย จากกลุ่มคนในท้องถิ่น โดยที่เราไม่ต้องพึ่งทางรัฐบาลก็ได้ การสร้างตัวละครเด็กก็ไม่เห็นด้วย เพราะมันเป็นการสร้างฉากที่บิดเบือนความเป็นจริง เช่น ให้คนนอกท้องถิ่นเข้ามาดูแลคนในท้องถิ่น หลักในความเป็นจริงมันเป็นไปได้ หลักความจริงคนในท้องถิ่นเค้าดูแลตัวเองอยู่แล้ว เค้ามีหัวหน้า มีผู้นำที่คอยดูแลอยู่ (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 5, สัมภาษณ์)

จากการถอดรหัสของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด สามารถอธิบายได้ว่า แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะถอดรหัสความหมายดังกล่าวออกมาหลายรูปแบบ แต่ทว่าส่วนใหญ่ก็ยังคงมองว่าภาคใต้ก็ยังคงมีปัญหาสังคมอยู่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังคงคุกรุ่นและจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐอย่างเร่งด่วน ปัญหาด้านอนามัย หรือปัญหาของโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่เพียงพอต่อคนในชุมชน อย่างไรก็ตามก็มีกลุ่มตัวอย่าง 1 คนที่ไม่เห็นด้วยว่าสังคมภาคใต้มีความอ่อนแอ แต่มองว่าภาคใต้สามารถดูแลตัวเองได้ดีจากคนในชุมชนเอง จากการวิเคราะห์กล่าวได้ว่า กลุ่มตัวอย่างใช้ประสบการณ์ในการมองสังคมภาคใต้แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่น ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างอยู่ในพื้นที่ภาคใต้มาตลอดและเห็นความเข้มแข็งของชุมชนจากประสบการณ์ตรงที่ได้สัมผัสปัญหาและความร่วมมือของคนในท้องถิ่นโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยความช่วยเหลือจากภาครัฐ

การถอดรหัสความหมายด้านนี้ สามารถอธิบายได้ว่า สังคมภาคใต้ยังคงจำเป็นต้องพึ่งพิงและดูแลจากภาครัฐในบางด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ อนามัย หรือปัญหาความรุนแรงในภาคใต้ ซึ่งก็เป็นปัญหาส่วนรวมของประเทศด้วยเช่นกัน แต่ในอีกด้านหนึ่ง คนภาคใต้มองว่าภาครัฐไม่จำเป็นต้องดูแลสังคมภาคใต้มากนัก เพียงแค่ภาครัฐควรจะให้ความช่วยเหลือเป็นบางด้านเท่านั้น ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า คนภาคใต้ยังคงมีศักดิ์ศรีในการพึ่งพิงตนเองอยู่มากเช่นเดียวกัน

5.3.2 การถอดรหัสความหมายด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนที่มีความใกล้ชิดกัน

ตารางที่ 4.7

การเข้ารหัสและถอดรหัสเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนที่มีความใกล้ชิดกัน

การเข้ารหัสความหมาย (encoding) ของภาพยนตร์	การถอดรหัสความหมาย (decoding) ของผู้รับสาร
- คนในสังคมภาคใต้มีความใกล้ชิดสนิทสนม มีความห่วงใยและช่วยเหลือกันในท้องถิ่นด้วยกันเป็นอย่างดี ซึ่งแตกต่างจากสังคมเมือง	กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดถอดรหัสความหมายสอดคล้องกัน กล่าวคือ การยอมรับความหมาย (preferred reading) กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า สังคมภาคใต้มีความใกล้ชิดกันมาก มีการทักทายถามไถ่ และห่วงใยกันตลอดเวลา ซึ่งแตกต่างจากสังคมเมือง

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนภาคใต้มีความใกล้ชิดและผูกพันกันเหมือนหรือแตกต่างจากประสบการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริง (world of reality) ของผู้รับสารชาวใต้หรือไม่ และอย่างไร จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รับสารชาวใต้ จำนวน 6 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างแสดงทัศนะไปในทิศทางเดียวกันหมด คือ ยอมรับความหมาย (preferred reading) จากการเข้ารหัสของผู้สร้างภาพยนตร์ ดังทัศนะต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่ใช้ชีวิตในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอดได้ ได้แสดงทัศนะ ดังนี้

ใกล้ชิดสนิทสนมนะ เหมือนดูจาก บางคนไม่ได้รู้จักแค่เห็นหน้าค่าตา พอผ่านก็ทักทาย ให้รู้ว่าเราเห็นนะ แสดงความเป็นมิตร อย่างเดินทางผ่านเหมือนในหนังแค่ได้แสดงว่ามีความห่วงใยกัน มีการทักทายออกไป เป็นคนรู้จักกันหมด เวลาผ่านก็ทักโดยไม่ต้องถามว่าเค้าจะตอบหรือไม่ตอบ (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 1, สัมภาษณ์)

“มนุษย์สัมพันธ์ของคนในชุมชน คือ เค้าสามารถดึงดูดเด่นตรงนี้ที่เด่นมาก คือ

เค้าจะถามตลอดว่าไปไหน กินข้าวรึยัง เจอกี่ครั้งก็ถามทั้ง ๆ ที่ไม่รู้จักกันมาก่อน ทำให้เห็นว่าสังคมคนใต้แคบ รู้จักกันหมดเลย” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 2, สัมภาษณ์)

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่ใช้ชีวิตอยู่นอกพื้นที่ภาคใต้เป็นเวลา
กว่า 25 ปี ได้กล่าวดังนี้

ใกล้ชิดกัน บ้านใกล้เรือนเคียง ไม่เหมือนคนกทม. พูดคุย มีอะไรพึ่งพาอาศัยกัน
ใครไปใครมาก็ทักไว้ก่อน มันเป็นวัฒนธรรมของเราตั้งแต่เกิด ถูกฝึกมาเป็น
อย่างดี เค้าต้องทักต้องทายไว้ก่อน รู้จักไม่รู้จัก มันเป็นบุคลิกของคน บางทีเรา
ต้องทำความรู้จักเค้าก่อน (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 4, สัมภาษณ์)

จากการที่กลุ่มตัวอย่างยอมรับความหมาย (preferred reading) ที่
ผู้สร้างภาพยนตร์ให้ความหมาย อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างใช้ประสบการณ์ตรงที่เคยสัมผัสถึง
ความผูกพันและความสัมพันธ์ที่ดีในท้องถิ่นตนมาใช้ในการถอดรหัสความหมายดังกล่าว

5.3.3 การถอดรหัสความหมายด้านสภาพสังคมอยู่ท่ามกลางการไหลบ่าของ วัฒนธรรมตะวันตก

ตารางที่ 4.8

การเข้ารหัสและถอดรหัสเกี่ยวกับสภาพสังคมอยู่ท่ามกลาง
การไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตก

การเข้ารหัสความหมาย (encoding) ของภาพยนตร์	การถอดรหัสความหมาย (decoding) ของผู้รับสาร
- สังคมภาคใต้อยู่ท่ามกลาง ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรม ที่เกิดการไหลบ่ามาจาก วัฒนธรรมตะวันตก ทำให้ผู้คนใน สังคมจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงวิถี ชีวิตแบบเดิม	กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดถอดรหัสความหมายสอดคล้องกัน กล่าวคือ <u>การต่อรองความหมาย</u> (negotiated reading) กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า สังคมภาคใต้ได้เปลี่ยนแปลง ไปค่อนข้างเยอะ ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมวิถีชีวิตที่ เปลี่ยนแปลงตามแบบอย่างตะวันตกทั้งการแต่งตัว วัฒนธรรมการกิน และการเรียนรู้ภาษาอังกฤษไว้สื่อสาร กับชาวต่างชาติเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่าสังคมภาคใดกำลังอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงจากการไหลบ่าของวัฒนธรรมชาติตะวันตกหรือไม่และอย่างไรในทัศนะของผู้รับสารชาวนาได้ที่รับรู้สภาพสังคมภาคใดจากประสบการณ์ตรงที่รับรู้ในโลกแห่งความเป็นจริง (world of reality) จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รับสารชาวนาได้จำนวน 6 คนพบว่า กลุ่มตัวอย่างแสดงทัศนะไปในทิศทางเดียวกันหมด คือ ต่อบรรยากาศ (preferred reading) ของผู้สร้างภาพยนตร์ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในภาคใต้ ได้กล่าวถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของภาคใต้ทิศทางเดียวกัน ดังนี้

เริ่มเปลี่ยนแปลง ดูได้จากจังหวัดเราเอง จ.ตรัง เมื่อก่อนธรรมชาติก็สวยงาม มีคนในประเทศเที่ยวอย่างเดียว พอชาติตะวันตกเข้ามา นักท่องเที่ยวก็มา แล้วก็มาใช้ทรัพยากรของเรา ก็เหมือนที่เห็นก็ใช้มากขึ้นเหมือนที่ภูเก็ต เดิมนั้นฝรั่งเต็มเมือง ทำให้ทุกอย่างต้องเปลี่ยนไป เป็นท่องเที่ยวไปแล้ว แม้แต่คนในพื้นที่ก็ต้องหัดพูดภาษาอังกฤษเพื่อที่จะต้องขายของให้ได้ ทำรีสอร์ท แค้ก็ยอมรับเพราะแค้ได้รับผลประโยชน์ คนที่แค้รับการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ เพราะแค้ได้รับผลประโยชน์ จ.อื่น ๆ ก็เริ่มเปลี่ยนแปลงเพราะท่องเที่ยวมันเริ่มล้น เพราะว่าเหมือนทรัพยากรมันเริ่มหมด เหมือนกระบี่ ภูเก็ตก็เริ่มไหลมาที่จังหวัดอื่นแล้ว เพราะนักท่องเที่ยวมันเริ่มเบียดสถานที่ท่องเที่ยวแบบเดิม ๆ ก็ต้องหาที่แบบใหม่เริ่มเปลี่ยนแปลง แล้วคนก็เริ่มเห็นแก่ผลประโยชน์มากขึ้นด้วย (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 1, สัมภาษณ์)

การท่องเที่ยวภาคใต้ก็เปลี่ยนแปลงมากขึ้น คือ เปลี่ยนจากคนมาเที่ยวมากขึ้น แล้วสิ่งก่อสร้างก็จะเริ่มเปลี่ยนไป เมื่อก่อนจะมีหาดทราย เกาะ ต้นมะพร้าว เปลี่ยนจากหาดทราย เกาะเป็นตึกเป็นบังกะโลเป็นรีสอร์ทแทน ถามว่าชอบมั๊ยใจจริงก็ไม่ชอบ แต่ว่ามันเป็นเรื่องของธุรกิจ ของเศรษฐกิจไปแล้ว คือถ้าไม่เปลี่ยนแปลงก็จะรับนักท่องเที่ยวไม่ได้ เพราะตัว volume นักท่องเที่ยวมันเพิ่มมากขึ้น ที่พักรับลดน้อยลง ชาวบ้านก็เปลี่ยนไป เปลี่ยนจากอาชีพที่เค้าเคยทำจากชาวประมง ชาวสวนก็มาเป็นลูกจ้าง เพราะว่าขายที่ทางให้นักลงทุนซะมากกว่า ตอนนี้อาชีพชาวประมงก็ยังทำอยู่แต่เป็นเปอร์เซ็นต์ที่น้อยกว่า เพราะเศรษฐกิจท่องเที่ยวมันจะเป็นเม็ดเงินที่มากกว่าและใหญ่กว่า ก็ยังมีชาวบ้านเป็นบางกลุ่มที่ยังทำประมงอยู่ ก็ไม่มากชาวบ้านเค้าก็เริ่มหัดเรียนภาษาอังกฤษ

บ้าง แต่เป็นแค่เบื้องต้นในการสื่อสาร ในการซื้อของ การถามว่ามาจากไหน พักที่ไหน เพราะบางครั้งก็จะมีคำถามกันบ้าง นิด ๆ หน่อย ๆ แต่การทำความรู้จัก พ่อค้า แม่ค้า ร้านอาหาร รีสอร์ทหรือบังกะโล ภาษาอังกฤษทุกคนต้องใช้ให้ได้ เพราะบางครั้งเราต้องใช้ในการสื่อสารระหว่างคน อย่างพ่อค้าต้องคุยกับฝรั่งที่เข้ามาซื้อของในร้านให้ได้ ถ้าคุยไม่รู้เรื่องเราก็ไม่สามารถขายของได้ ส่วนใหญ่จะนึกถึงส่วนของผลประโยชน์มากกว่า (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 5, สัมภาษณ์)

จากการที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดต่อรองความหมาย (negotiated reading) จากผู้สร้างภาพยนตร์ อธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมองเห็นความเปลี่ยนแปลงของของสภาพชุมชนตนจากประสบการณ์ตรงที่พบเห็นในโลกแห่งความเป็นจริง (world of reality) โดยกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีความใกล้ชิดกับพื้นที่ท่องเที่ยวของภาคใต้ จึงทำให้มองเห็นภาพรวมของความเปลี่ยนแปลงในสังคมค่อนข้างชัดเจน

5.4 การถอดรหัสความหมายด้านคนในชุมชนของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ได้ประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับคนในท้องถิ่นภาคใต้ออกมาตามภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) ของคนภาคใต้ตามการรับรู้ของคนในสังคมโดยทั่วไป ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอการถอดรหัสความหมาย (decoding) เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของคนในท้องถิ่นภาคใต้ เพื่อตรวจสอบว่าผู้รับสารชาวใต้จะนำประสบการณ์ตรงที่พบเจอจากโลกแห่งความเป็นจริง (world of reality) มาต่อรองกับประสบการณ์ผ่านสื่อ (world of meaning) ที่ได้รับชมจากภาพยนตร์อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยจะแยกเป็น 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

5.4.1 การถอดรหัสความหมายด้านลักษณะทางกายภาพคนภาคใต้ใน ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

ตารางที่ 4.9

การเข้ารหัสและถอดรหัสเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของคนภาคใต้
ในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

การเข้ารหัสความหมาย (encoding) ของภาพยนตร์	การถอดรหัสความหมาย (decoding) ของผู้รับสาร
- ลักษณะทางกายภาพ (physical appearances) ของคน ภาคใต้ คือ ผิวดำคล้ำ ดวงตากกลมโต หน้าตาคมคาย	กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดถอดรหัสความหมายสอดคล้องกัน กล่าวคือ <u>การต่อรองความหมาย</u> (negotiated reading) กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า คนภาคใต้มีการผสมหลาย เชื้อชาติ ดังนั้น รูปร่างหน้าตาของคนภาคใต้จึงมี ความ ผสมผสานกันไปหมดแล้ว ซึ่งการที่คนนอกพื้นที่มองคน ภาคใต้แบบภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) เป็นเพราะ อิทธิพลของสื่อ และการที่คนเหล่านั้นไม่ได้มาสัมผัสกับคน ภาคใต้อย่างแท้จริง ในส่วนของตัวเอง กลุ่มตัวอย่างยอมรับตัวละคร “นุ้ย” ได้ทั้งหมด และตัวละคร “เตน” นั้นมีทัศนะที่หลากหลาย ทั้งยอมรับได้ มีการต่อรอง และปฏิเสธลักษณะของตัว ละคร

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่า อัตลักษณ์เกี่ยวกับ
ลักษณะทางกายภาพ (physical appearances) ของคนภาคใต้จากการเข้ารหัสของผู้สร้าง
ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” เหมือนหรือต่างจากประสบการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริง (world of
reality) ของผู้รับสารชาวใต้หรือไม่และอย่างไร ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รับสาร
ชาวใต้โดยกําเนิดจำนวน 6 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างถอดรหัสความหมายด้านลักษณะทาง
กายภาพของคนภาคใต้ทิศทางเดียวกันหมด คือ ต่อดองความหมาย (negotiated reading) ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่ใช้ชีวิตอยู่นอกพื้นที่ภาคใต้เป็นระยะเวลากว่า 25 ปี ได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

ไม่เกี่ยว คนชาวกีเยอะเยะ มันเหมือนกันทุกภาคที่คนนอกมองอย่างนั้น เพราะส่วนใหญ่มันเป็นอิสลามส่วนมาก ตัวดำ หน้าคม คนชาวกีมี คนจีนเยอะเยะ ไม่ได้วัดว่าคนใต้ต้องหน้าคมหรือ คนใต้ตัวดำเพราะมันอยู่ใกล้ทะเล พวกอิสลามภาคอื่นไม่ค่อยมี ไม่เหมือนทางใต้ หน้ามันก็คม ๆ พวกแขก (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 4, สัมภาษณ์)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายและใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอด กล่าวดังนี้

มันเป็นเอกลักษณ์ไปแล้ว คือเวลาเค้ามองคนใต้เค้าก็มองว่าคนใต้ผิวดำ หน้าตาคมขำ มันก็เห็นความจริงไม่ได้ เพราะคนใต้เราอยู่กับทะเล โดนแดด โดนคลื่นของทะเลก็ทำให้ผิวของเรามันดูลำ ดูดำไป ส่วนใหญ่ก็ประมาณ 60 เปอร์เซนต์นะที่เป็นอย่างนั้น อีก 40 เปอร์เซนต์ คือ คนใต้ที่อยู่ในเมือง ไม่อยู่ใกล้ทะเล ก็มีจะมีผิวขาวบ้างอะไรบ้าง ก็ต่างกันไป (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 5, สัมภาษณ์)

จากคำอธิบายข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีการต่อรองความหมาย (negotiated reading) โดยใช้ “ประสบการณ์ตรง” ที่ได้พบเจอและสัมผัสในสังคมภาคใต้มาใช้ในการต่อรองความหมายจาก “ประสบการณ์ผ่านสื่อ” ที่ได้รับชมภาพยนตร์เรื่องนี้

นอกจากนั้นกลุ่มตัวอย่างได้แสดงทัศนคติจากการที่คนนอกพื้นที่สร้างความหมายที่เป็นภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) ของลักษณะทางกายภาพของคนภาคใต้ในหลายทัศนะ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่ทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภาคใต้และใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอด ได้กล่าวดังนี้

“ถ้าดูหน้าตาของคนเมื่อก่อนจะเป็นอย่างนั้น จะดำเพราะอากาศร้อน อยู่ชายทะเล แต่ตอนนี้ไม่ใช่ เพราะมันมีความกลมกลืนผสมกันไปแล้ว” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 1, สัมภาษณ์)

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ชีวิตอยู่นอกพื้นที่ภาคใต้เป็นระยะเวลายาวนาน ได้แสดงทัศนะดังนี้

“รอบตัวส่วนหนึ่งก็เป็น อีกส่วนหนึ่งคนได้เชื่อจึ้นอะ ชาว ๆ หรือคนได้ที่แขกชาว มันก็มี แต่คนอื่นเค้าไม่รู้จักเอง” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 3, สัมภาษณ์)

“มันก็บางส่วน ดูเราเป็นตัวอย่าง เราไม่ดำ มันไม่เกี้ยว แต่มันพูดกันมานานแล้ว มันก็เลยติด ดูจากพวกดัง ๆ ดารา นักร้อง นักการเมืองส่วนใหญ่เป็นตัวแทน” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 6, สัมภาษณ์)

ในการแสดงทัศนะดังกล่าว อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมองว่าคนนอกพื้นที่ให้ความหมายที่เป็นภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) โดยการยึดติดกับอดีตหรือประสบการณ์เดิมที่ได้รับรู้มาเหมารวมอัตลักษณ์ทางกายภาพของคนภาคใต้ หากทว่าในปัจจุบันคนนอกพื้นที่ไม่ได้เข้ามาสัมผัสคนภาคใต้อย่างแท้จริงและไม่ยอมปรับทัศนะใหม่ อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างมองเห็นอิทธิพลของสื่อมวลชนที่ครอบงำทางความคิดและสร้างความเป็นจริงทางสังคม (world of meaning) ในการให้ความหมายแก่ลักษณะทางกายภาพของคนภาคใต้

นอกจากนั้นภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ได้สร้างความหมายด้านลักษณะทางกายภาพของคนภาคใต้ผ่าน “นุ้ย” ตัวละครเด่น (Protagonist) ที่เป็นตัวแทนของคนภาคใต้ และ “แตน” ตัวละครเสริม (Modifier) ที่ถือได้ว่าเป็นตัวละครล้อเลียนคนภาคใต้ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเช่นไรในการสร้างความหมายของผู้สร้างภาพยนตร์เกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางกายภาพของคนภาคใต้ผ่านตัวละครดังกล่าว จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างยอมรับ (preferred reading) การสร้างความหมายของตัวละคร “นุ้ย” ได้ทั้งหมด เพราะคนใต้บางส่วนก็มีลักษณะผิวดำคล้ำ ดวงตากลมโต และหน้าตาคมคาย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ชีวิตในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอด ได้แสดงทัศนะดังนี้

“นุ้ยก็ดูเป็นคนใต้หน่อย การแต่งหน้า หรือทำสีผิวให้ดูแบบเอกลักษณ์ของคนใต้ หน้าตาแบบคม ๆ หน่อย ออกแบบแปลก ๆ ใจ” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 5, สัมภาษณ์)

ในขณะที่ “แตน” ตัวละครแตนกลับมีกลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะที่หลากหลาย แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยอมรับความหมาย (preferred reading) ดังกล่าว หากทว่ากลุ่มตัวอย่างบางส่วนก็ได้มีการต่อรองความหมาย (negotiated reading) บางอย่างเพิ่มเติมดังนี้

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงวัย 45 ปี และใช้ชีวิตนอกพื้นที่ภาคใต้เป็นเวลา กว่า 25 ปี ได้แสดงทัศนะดังนี้

“หน้าตาโอปอ (ชื่อเล่นของนักแสดงที่เป็นตัวละคร “แตน”) เหมือนคนใต้ผิวคล้ำ

ถ้าสังเกตดูจะเหมือนคนพื้นบ้านที่ตัวดำ ผิวคล้ำ หน้าตาดู “ไม่ใช่คนเมือง” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 4, สัมภาษณ์)

จากการที่กลุ่มตัวอย่างแสดงทัศนะในการต่อรองความหมาย (negotiated reading) ใหม่ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างยอมรับว่าคนภาคใต้มีบางส่วนที่มีผิวดำ คล้ำจริง แต่เป็นในลักษณะที่ว่ากลุ่มคนดังกล่าวจะเป็นกลุ่มคนที่เป็นชาวบ้าน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้ พลิกอัตลักษณ์ในด้านที่เป็นคนภาคใต้ในเมืองมาเป็นตัวตัดสินลักษณะดังกล่าว ว่าไม่ใช่ลักษณะ ของคนเมืองที่ตนเคยประสบพบเจอ จากแนวคิดด้านอัตลักษณ์ สามารถอธิบายได้ว่า อัตลักษณ์มี หลายมิติและลื่นไหลเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ ทั้งนี้การที่กลุ่มตัวอย่างเลือกพลิกอัตลักษณ์ ได้ออกมาขึ้นอยู่กับผลประโยชน์เป็นสำคัญ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างพลิกอัตลักษณ์ด้านที่เป็นคน เมืองออกมารับรอง (negotiated reading) การให้ความหมายด้านลักษณะทางกายภาพ (physical appearances) ของคนภาคใต้ผ่านตัวละคร “แตน” ว่าลักษณะรูปร่างหน้าตาดังกล่าว เหมือนกับคนภาคใต้ที่อยู่ในชนบทมากกว่าเมือง

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายและใช้ชีวิตในพื้นที่ภาคใต้มา โดยตลอดปฏิเสธ (oppositional reading) การให้ความหมายด้านลักษณะทางกายภาพของคน ภาคใต้ผ่านตัวละคร “แตน” โดยได้แสดงทัศนะ ดังนี้

“โอปอยยอมรับไม่ได้ เพราะหน้าตามันดูทะลึ่งไป อีกรอยมันดำ แต่ไม่ดำแบบ คนใต้ไง มันไม่ดำคล้ำไง มันดำออกเหลือง ๆ” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 5, สัมภาษณ์)

จากการถอดรหัสความหมายในการเปรียบเทียบลักษณะทางกายภาพ (physical appearances) ระหว่างคนภาคใต้กับตัวละคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างถอดรหัสออกมา หลากหลายรูปแบบ คือ ยอมรับความหมาย (preferred reading) ต่รองความหมาย (negotiated reading) และปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) ซึ่งนอกจากกลุ่มตัวอย่าง จะใช้ “ประสบการณ์ตรง” ที่ได้พบเจอในสังคมภาคใต้และนำมาเปรียบเทียบกับ “ประสบการณ์ ผ่านสื่อ” แล้ว กลุ่มตัวอย่างได้ใช้อำนาจในการเลือกพลิกมิติต่าง ๆ ของอัตลักษณ์มารับรอง ความหมายอีกด้วย

5.4.2 การถอดรหัสความหมายด้านบุคลิกลักษณะของคนภาคใต้ใน ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

ตารางที่ 4.10

การเข้ารหัสและถอดรหัสเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของคนภาคใต้
ในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

การเข้ารหัสความหมาย (encoding) ของภาพยนตร์	การถอดรหัสความหมาย (decoding) ของผู้รับสาร
- บุคลิกลักษณะของคนภาคใต้ (characteristics) คือ มีน้ำใจ รัก พวกพ้อง เปิดเผย พูดตรงไปตรงมา	กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดถอดรหัสความหมายสอดคล้องกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างยอมรับบุคลิกลักษณะของคนภาคใต้ในบางประเด็น เช่น ความมีน้ำใจ และรักพวกพ้อง ส่วนการเปิดเผยและพูดตรงไปตรงมา กลุ่มตัวอย่างมองว่าเป็นลักษณะนิสัยของคน ไม่ลงความเห็นว่าเป็นอัตลักษณ์ของตน ในขณะที่การถอดรหัสความหมายผ่านตัวละคร “นุ้ย” กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงปฏิเสธความหมายที่เปิดเผยพูดตรงไปตรงมา เพราะคนใต้อาจจะเปิดเผย แต่ไม่ใช่เรื่องราวความรัก ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายยอมรับการให้ความหมายดังกล่าว

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่า อัตลักษณ์ด้านบุคลิกลักษณะ (characteristics) ของคนภาคใต้จากการเข้ารหัสของผู้สร้างภาพยนตร์เหมือนหรือต่างจากประสบการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริง (world of reality) ของผู้รับสารชาวใต้โดยกำเนิดหรือไม่และอย่างไร

- มีน้ำใจ

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดถอดรหัสความหมายสอดคล้องกัน กล่าวคือ มีการยอมรับความหมาย (preferred reading) ดังที่เสนอต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง วัย 45 ปี และใช้ชีวิตอยู่นอกพื้นที่ภาคใต้

เป็นเวลากว่า 25 ปี กล่าวไว้ดังนี้

“คนได้จริงใจ มีน้ำใจ เหมือนพระเอกเจ็บบ่วยก็ยังพาไปรักษา พาไปเที่ยวโน่นเทียวนี่ นี่คือการเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือคนต่างบ้านต่างเมือง รวมถึงซื้อโปสการ์ดให้” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 4, สัมภาษณ์)

- รักพวกพ้อง

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดถอดรหัสความหมายสอดคล้องกัน กล่าวคือ มีการยอมรับความหมาย (preferred reading) ดังทัศนะต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง วัย 24 ปี และใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอด แสดงทัศนะไว้ดังนี้

คนได้รักพวกพ้อง อันนี้เห็นชัด ดูได้จากการเลือกตั้ง คนได้ก็จะเลือกคนได้ไว้ก่อน แต่ถ้าเลือกแล้วก็ต้องนึกถึงผลประโยชน์ด้วย เพราะเลือกผู้แทนคนได้เค้าก็ต้องทำอะไรเพื่อคนได้ เพราะคนได้เลือก อีกอย่างเป็นบ้านเค้าเอง เค้าก็ทำเพื่อเรา เราจะไปเลือกคนภาคเหนือเพื่อให้เค้าทำอะไรให้คนภาคใต้มันก็ไม่ใช่ (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 1, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง วัย 25 ปี และใช้ชีวิตอยู่นอกพื้นที่ภาคใต้เป็นเวลากว่า 7 ปี กล่าวดังนี้

“เรื่องรักพวกพ้องนี่เยอะนะ อย่างถามว่าเค้าไปประท้วงกัน แล้วถามว่าไปทำไม เค้าก็บอกว่าเพื่อนชวน” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 3, สัมภาษณ์)

- เปิดเผย พูดจาตรงไปตรงมา

กลุ่มตัวอย่างถอดรหัสความหมายออกมาหลากหลาย กล่าวคือ มีการต่อรองความหมาย (negotiated reading) ดังทัศนะต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่ใช้ชีวิตอยู่นอกพื้นที่ภาคใต้เป็นระยะเวลายาวนาน กล่าวดังนี้

“นิสัยคนได้ที่บอกว่าจริงใจ รักใครรักจริง กล้าพูดไรนี่คิดว่าเป็นทุกภาคคนนะ จริงๆ ค่อนข้างจะใจกว้างกับเรื่องนี้ มันไม่น่าจะเกี่ยวกับภาค ที่ไหนใครเค้าก็เป็นแหละ มันแล้วแต่คนด้วย” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 3, สัมภาษณ์)

“คนได้มีความจริงใจสิร้อยเปอร์เซ็นต์ รักเพื่อนฝูง พอเห็นหน้าก็ต้องทักทาย ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันถ้าเห็นเป็นคนได้ด้วยกัน ส่วนรักใครรักจริงเปิดเผย ตรงไปตรงมาแล้วแต่คนนะ มันจะให้เหมือนกันทุกคนก็เป็นไม่ได้” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 4, สัมภาษณ์)

จากการถอดรหัสความหมายจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างใช้ประสบการณ์ตรงในการสัมผัสชีวิตคนได้เป็นแนวทางในการถอดรหัสความหมาย (decoding) จากการวิเคราะห์ข้อมูลจะเห็นว่าคนได้ยอมรับว่าพวกตนมีความรักพวกพ้องเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นพื้นฐานของนิสัยที่บ่งบอกว่าคนได้จริงใจและมีความใกล้ชิดระหว่างคนในชุมชนค่อนข้างสูง แต่อย่างไรก็ตามความหมายที่ว่า คนได้รักใคร่รักจริง กล่าวพูดกล้าเปิดเผย กลุ่มตัวอย่างมองว่าบุคลิกลักษณะดังกล่าวเป็นเฉพาะบุคคล ซึ่งคนภาคอื่นก็มีลักษณะนิสัยเช่นนั้นได้เหมือนกันไม่จำเป็นต้องเป็นคนภาคได้

สำหรับการถอดรหัสบุคลิกลักษณะของคนภาคได้ผ่านตัวละคร “นุ้ย” มีความเหมือนหรือแตกต่างจาก “ประสบการณ์ตรง” ที่ผู้รับสารชาวใต้พบเห็นในโลกแห่งความเป็นจริง (world of reality) หรือไม่และอย่างไร จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คนพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงต่างปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) จากการประกอบสร้างความหมายของภาพยนตร์ที่ว่าหญิงได้เป็นคนเปิดเผย กล่าวพูดกล้าแสดงออกโดยผ่านตัวละคร “นุ้ย” ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงทั้งหมดต่างบอกว่า คนได้ก็เป็นคนกล้าพูด กล้าเปิดเผย แต่การนำเสนอบุคลิกลักษณะของ “นุ้ย” ในการบอกความรู้สึกของตัวเองต่อพระเอกขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะของคนมากกว่า และกลุ่มตัวอย่างได้แสดงทัศนคติต่อไปว่า หากเปรียบเทียบตัวเองกับตัวละคร “นุ้ย” แล้วพวกเธอไม่ได้เป็นแบบนั้น แต่คงจะเป็นเหมือน “ดากานดา” มากกว่า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชอบนุ้ยตรงที่มันแสดงความรู้สึกตัวเองดี จริงใจ แต่ไม่ชอบลักษณะผู้หญิง มันไม่ควร จริง ๆ คนได้เป็นคนเปิดเผยแต่เรื่องความรักมันแล้วแต่วิธีการของคน เพราะทุกภาคก็คงเหมือน ๆ กัน ในหนังเค้าให้เห็นว่านุ้ยพยายามที่จะดึงพระเอกมา แคร่ร่วมทั้งที่มีร่มคันใหญ่ไปสองคน ก็เล็กร่มเล็ก ก็เหมือนเป็นการแสดงออกไม่ชอบที่ผู้กำกับตั้งมาอย่างนี้ไง แล้วถ้าเทียบกับเราเองเราจะไม่ทำ (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 1, สัมภาษณ์)

นุ้ยมันเปิดเผย นุ้ยเป็นคนที่ดีอะไรก็พยายามแสดงออก กล่าวได้กล้าเสีย กล่าวที่จะสารภาพและพร้อมที่จะยอมรับฟังผลที่จะตามมา แต่ผู้หญิงได้ไม่เป็นแบบนั้น คือมันก็เปิดเผยนะ แต่มันเปิดเผยผิดเรื่อง (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 2, สัมภาษณ์)

“ที่บอกว่ามันเป็นสาวได้ที่ชื่อและกล้าพูด แต่เท่าที่มองมันไม่ได้เป็นอย่างนั้น เฉพาะคนได้ใจ เอาจุดนี้มาเทียบมันยังไม่เด่นพอ คนได้ก็เป็นบางคนนะ แต่มันก็ไม่เกี่ยวกับภาค เพราะมีเพื่อนที่ไม่กล้าพูด รวมถึงตัวเองด้วย” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 3, สัมภาษณ์)

“ใครจะกล้าพูดละ นั่นมันในหนัง ในนิยาย เหมือนถ้าเป็นเรา เราจะไม่พูด”
(กลุ่มตัวอย่างคนที่ 4, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงปฏิเสธบุคลิกลักษณะของตัวละคร “นุ้ย” ที่ว่าเปิดเผย กล้าพูดตรงไปตรงมา เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมองว่า การเปิดเผย และกล้าพูดตรงไปตรงมาเป็นบุคลิกลักษณะอย่างหนึ่งของคนโดยทั่วไป ไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นคนภาคใต้ และการที่ภาพยนตร์สื่อความหมายบุคลิกลักษณะของคนภาคใต้ออกมาในแง่ของการสื่อถึงความรักเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ ในอีกด้านหนึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายทั้งหมดกลับให้ทัศนคติ ในแง่บวกของ “นุ้ย” และไม่ได้ให้ความสำคัญกับบุคลิกลักษณะที่เปิดเผย ดังนี้

จริง ๆ ผู้หญิงได้ก็เป็นคนที่ค่อนข้างจะมั่นคงเรื่องของการรักอยู่แล้ว คือ รักใครก็รักคนเดียวไปเลย ไม่มีการรักหลาย ๆ คน หรือการรักซ้อน นุ้ยเหมือนคนได้ตรงที่มีน้ำใจคอยช่วยเหลือคนอื่นอยู่ตลอดแล้วก็การใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายของคนใต้สบาย ๆ ส่วนที่นางเอกบอกรักพระเอกก่อนก็เปิดเผยไป ก็อย่างที่บอกว่าคนใต้รักใคร่รักจริง รักก็รัก และเท่าที่เห็นผู้หญิงได้ก็พูดก่อนบ้างพูดหลังบ้าง
(กลุ่มตัวอย่างคนที่ 5, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2551)

การถอดรหัสความหมายดังกล่าวแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะเป็นคนใต้โดยกำเนิดเช่นเดียวกัน หากทว่าสถานการณ์ที่ตรงกันข้ามทำให้การถอดรหัสความหมายออกมาแตกต่างกัน เพราะกลุ่มตัวอย่างพลวัตลักษณะคนละชุดในการให้คำนิยามถึงผู้หญิงภาคใต้ การที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) จากภาพยนตร์เพราะกลุ่มตัวอย่างพลวัตลักษณะทางด้านเพศภาวะ (gender) มาเป็นเงื่อนไขในการตีความความหมายว่า ลักษณะของผู้หญิงที่ดีควรเป็นอย่างไร และในขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายก็ใช้ “ประสบการณ์ตรง” ที่ตนเคยได้สัมผัสในสังคมภาคใต้เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของผู้หญิงได้มาเป็นเงื่อนไขในการตีความความหมายดังกล่าว

ในส่วน of ตัวละคร “แตน” กลุ่มตัวอย่างได้แสดงทัศนะในการถอดความหมายที่มองว่าบุคลิกลักษณะของแตนไม่ใช่สาวได้ เพราะติดแสงเสียงเกินไป และคนใต้เท่าที่เห็นไม่ได้ยุ่งวุ่นวายเรื่องของคนอื่น ดังทัศนะต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย วัย 28 ปีและใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอด ให้ทัศนะดังนี้

“นิสัยของแตนไม่เหมือนคนใต้ ไม่ว่าจะเป็นการอยู่หรือการใช้ชีวิต อาจจะเหมือนติดแสงติดเสียงไป ซึ่งดูได้จากการเล่นมโนราห์” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 5, สัมภาษณ์)

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย วัย 28 ปีแต่ใช้ชีวิตอยู่นอกพื้นที่ภาคใต้เป็นระยะเวลายาวนาน ให้ทัศนะดังนี้

นิสัยทั้งนุ้ยและแตงไม่เหมือนกับคนใต้ละ นุ้ยเรียบร้อยเกินไป ส่วนแตงก็เวอร์ไป ลักษณะผู้หญิงใต้เหมือนคนให้เข้าบ้าน แม่ค้า จริง ๆ อยู่บ้านนอกซะขนาดนั้น ชาวบ้านตัวประกอบมันไม่ทาน้ำมันก็เหมือนคนใต้ทั่วไป นิสัยก็ทำมาค้าขายไปไม่สนใจเรื่องคนอื่น จริง ๆ คนใต้ก็ชอบช่วยเหลือให้ดูตัวอย่างจากลุงไปรษณีย์ที่ส่งจดหมายให้ถึงคนเลย แต่นุ้ยกับแตงมันคือหน้าที่ของพยาบาลใจ (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 6, สัมภาษณ์)

การถอดรหัสของกลุ่มตัวอย่างข้างต้น อธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับประสบการณ์ตรงที่พบเจอบุคลิกลักษณะของคนภาคใต้ในโลกแห่งความเป็นจริงมาเป็นเงื่อนไขในการถอดรหัสดังกล่าว

5.5 การถอดรหัสความหมายด้านวัฒนธรรมของภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

ภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ได้ประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรมของภาคใต้ใน 2 ประเด็น ดังนี้ คือ

5.5.1 การถอดรหัสวัฒนธรรมการใช้ภาษาในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

ตารางที่ 4.11

การเข้ารหัสและถอดรหัสเกี่ยวกับวัฒนธรรมการใช้ภาษาในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท”

การเข้ารหัสความหมาย (encoding) ของภาพยนตร์	การถอดรหัสความหมาย (decoding) ของผู้รับสาร
- คนภาคใต้ใช้ภาษาถิ่นใต้ในการสื่อสารระหว่างกันได้ด้วยกัน แต่เมื่อคนภาคใต้สื่อสารโดยการใช้อย่างกลาง จะรับรู้ได้ว่าคนภาคใต้พูดภาษากลางไม่ชัด หรือพูดภาษากลางสำเนียง “ทองแดง”	กลุ่มตัวอย่างถอดรหัสความหมาย 2 ลักษณะกล่าวคือ <u>การยอมรับความหมาย (preferred reading)</u> กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า ตนจะใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารกับคนภาคเดียวกัน <u>การต่อรองความหมาย (negotiated reading)</u> กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า จะเลือกใช้ภาษาถิ่นก็ต่อเมื่อคู่สนทนาใช้ภาษาถิ่นก่อน

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

การเข้ารหัสความหมาย (encoding) ของภาพยนตร์	การถอดรหัสความหมาย (decoding) ของผู้รับสาร
	อย่างไรก็ตามการพูดภาษากลางของคนภาคใต้ก็เป็นลักษณะการพูดภาษากลางสำเนียงทองแดง แต่การพูดภาษากลางสำเนียงทองแดงของตัวละคร “แตน” นั้นมากเกินไปจนจำเป็น

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่าวัฒนธรรมการใช้ภาษาของคนท้องถิ่นภาคใต้ที่ปรากฏในภาพยนตร์เหมือนหรือแตกต่างจากการใช้ภาษาของผู้รับสารชาวใต้ในโลกแห่งความเป็นจริง จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทั้งยอมรับความหมาย (preferred reading) และการต่อรองความหมาย (negotiated reading) จากการให้ความหมายของภาพยนตร์ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับความหมาย (preferred reading) แสดงทัศนะไว้ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง วัย 24 ปีและใช้ชีวิตในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอด กล่าวดังนี้

“ถ้าพูดคุยกับคนภาคใต้ด้วยกัน จะใช้ภาษาใต้ แต่ถ้าเป็นคนนอกพื้นที่เราก็จะใช้ภาษากลาง ซึ่งจริง ๆ คนใต้พูดแรง ห้วน เร็ว ทำให้บางคนเค้าไม่เข้าใจที่เราพูด ก็เลยใช้ภาษากลางให้เค้าเข้าใจ แต่บางครั้งก็หลุดพูดได้เหมือนกัน” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 1, สัมภาษณ์)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง วัย 45 ปีและใช้ชีวิตนอกพื้นที่ภาคใต้เป็นระยะเวลากว่า 25 ปี กล่าวไว้ดังนี้

“พูดได้กับคนใต้ดี เดี่ยวเค้าหาว่าเราดัดจริต เราต้องพูดภาษาใต้ภาษาพื้นเพของเราดี แต่ถ้าคนไม่คุ้น ไม่รู้จักก็จะฟังสำเนียงเค้าก่อนว่าเป็นคนกลางหรือว่าคนใต้” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 4, สัมภาษณ์)

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง วัย 24 ปีและใช้ชีวิตในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอดมีการต่อรองความหมาย (negotiated reading) แสดงทัศนะไว้ ดังนี้

“จะพูดได้กับคนที่พูดได้กับเรา ถ้าเค้าพูดกลาง เราก็จะไม่พูดได้ด้วย” (กลุ่มตัว-

อย่างคนที่ 2, สัมภาษณ์)

จากการถอดรหัสการใช้ภาษาของตัวละคร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีการต่อรองความหมาย (negotiated reading) โดยให้ทัศนะว่า สำเนียงการพูดของตัวละครยังแข็งและไม่เหมือนกับคนท้องถิ่น หากแต่การที่กลุ่มตัวอย่างมองเห็นกระบวนการผลิตภาพยนตร์ที่จำต้องมีการฝึกหัดการพูดภาษาใต้ของตัวละครทำให้กลุ่มตัวอย่างยอมรับได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ชีวิตในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอด แสดงทัศนะดังนี้

“รับได้นะ เพราะนัยพูดสำเนียงที่ไม่ใช่ของจังหวัดใดโดยเฉพาะ แต่ก็ยอมรับว่ามันแข็ง เหมือนคนภาคอื่นมาพูดได้ แต่เค้าก็มีความพยายามดิ้นะ ส่วนแทนพูดตลก ดูแข็งมาก ยังดูเหมือนคนกลางที่ให้ทุกคำมันเป็นได้” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 1, สัมภาษณ์)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ชีวิตนอกพื้นที่ภาคใต้เป็นระยะเวลานาน ได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

“ยังพูดแข็ง ๆ เพราะเค้าก็ไม่ใช่คนใต้โดยกำเนิด ยังไม่เนียนแต่ก็พอรับได้ แต่ถ้าคนใต้พูดแบบนี้ก็ดัดจริตสิ นัยพูดได้เนียนกว่าแทนนะ แทนพูดทองแดงมากไป คนใต้พูดก็ไม่ออกขนาดนี้ บางคำชัดหู ไม่ตลก” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 4, สัมภาษณ์)

นัยพูดภาษาใต้หวานไปหน่อย คนใต้จะพูดเร็วกว่านี้ อันนี้พูดได้แบบชัด ๆ เหมือนกับท้องถิ่นเลย ส่วนแทนพูดได้แต่ใส่สำเนียงตลก แต่ไม่ถึงว่าล้อนะ เพราะจริง ๆ คนใต้ก็พูดแบบนั้นอยู่แล้ว อย่างพวกที่มีอายุเยอะ ๆ จะพูดแบบนั้น สมัยใหม่พวกเรียนสูง ๆ พูดชัดแล้ว (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 6, สัมภาษณ์)

ในขณะที่มีกลุ่มตัวอย่างเพียง 1 คน ที่เป็นเพศชายและใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอดปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) ดังกล่าว โดยให้ทัศนะดังนี้

จริง ๆ คนใต้ก็พูดทองแดง แต่มันไม่เหมือนกันไง อย่างเช่น การออกอักขระที่เปลี่ยนไป โทนเสียงอย่างคำว่า “กรุงเต็บ” คนใต้ก็พูดแต่เท่าที่เห็นน้อยนะ การใช้อักขระก็ผิดไปจากการใช้ พ. จากฟี่กลายเป็นฟี้ ตามที่ได้ยินมาก็ไม่นะ ก็ยังออกเหมือนเดิม ก็ยังออก พ.ถูกต้องอยู่ (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 5, สัมภาษณ์)

การถอดรหัสความหมายของกลุ่มตัวอย่าง กล่าวได้ว่า กลุ่มตัวอย่างใช้เงื่อนไขในการได้รับฟังการใช้ภาษาใต้ทั้งของตนเองและคนในชุมชนทำให้แนวทางการวิเคราะห์ออกมาในทิศทางเดียวกันที่ว่า ตัวละครยังคงใช้ภาษาใต้ได้ไม่เนียนแต่ก็พอรับได้กับความพยายามที่จะใช้ภาษาใต้ แต่ทว่าอย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอดและมี

ความคุ้นเคยกับชาวบ้านท้องถิ่นได้ปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) จากการใส่ความหมายการใช้ภาษาของตัวละคร “แตง” เพราะมองเห็นว่าคนภาคใต้ไม่ได้พูดสำเนียงทองแดงมากเท่ากับตัวละคร

5.5.2 การถอดรหัสวัฒนธรรมศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

ในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” ได้นำเสนอวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านเพียงอย่างเดียว คือ การแสดงมโนราห์ที่สื่อออกมาในลักษณะที่เป็นศิลปะการแสดงที่มีความสนุกสนานและตลกขบขัน การศึกษาประเด็นนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่า ศิลปะการแสดงมโนราห์ที่ปรากฏในภาพยนตร์มีความเหมือนหรือแตกต่างจาก “ประสบการณ์ตรง” ที่ผู้รับสารชาวใต้พบเห็นในโลกแห่งความเป็นจริง (world of reality) หรือไม่ และอย่างไร ทั้งนี้เพื่อความชัดเจนในการถอดรหัสความหมายเกี่ยวกับศิลปะการแสดงมโนราห์ผู้วิจัยจึงแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.5.2.1 การถอดรหัสเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้แสดงมโนราห์

ตารางที่ 4.12

การเข้ารหัสและถอดรหัสเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้แสดงมโนราห์

การเข้ารหัสความหมาย (encoding) ของภาพยนตร์	การถอดรหัสความหมาย (decoding) ของผู้รับสาร
- การแสดงมโนราห์เป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีความสนุกสนานทั้งเนื้อหาและการรำ	กลุ่มตัวอย่างถอดรหัสความหมาย 2 ลักษณะ กล่าวคือ การยอมรับความหมาย (preferred reading) กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า การแสดงมโนราห์มีความสนุกสนานทั้งการร้องและการรำ การปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า การรำรำของมโนราห์ควรจะอ่อนช้อยกว่านี้

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่าผู้แสดงมโนราห์ในทัศนะของผู้รับสารชาวใต้ที่ปรากฏในภาพยนตร์เหมือนหรือแตกต่างจากโลกแห่งความ

เป็นจริง (world of reality) หรือไม่และอย่างไร จากการถอดรหัสของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างถอดรหัสความหมายทั้งยอมรับความหมาย (preferred reading) และปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง วัย 24 ปีและใช้ชีวิตในพื้นที่ภาคใต้ มาโดยตลอดยอมรับความหมาย (preferred reading) แสดงทัศนะไวดังนี้

ในหนังแสดงให้เห็นเอกลักษณ์การแสดงที่ครั้นโครงของภาคใต้ ดินะจะได้ไปมิตด้วย ที่เห็นในหนังก็มีทั้งคนแก่ วัยรุ่น มันแสดงให้เห็นว่าเด็ก ๆ ก็สนใจผู้ใหญ่ก็สนใจ โดยส่วนตัวก็สนใจอยู่แล้วเพราะดูมาตั้งแต่เด็ก ชอบ ส่วนบทร้องมันก็เป็นอย่างนี้อยู่แล้ว มันสร้างความบันเทิง ทำให้คลายเครียด ถ้าบทร้องเครียด ๆ ใครจะมาสนใจฟัง ในราแสดงความอ่อนช้อย พูดถึงทักษะโนร่ากว่าจะได้มาอย่างนั้นมันต้องอดทน อีกอย่างมันแสดงออกถึงนิสัยคนได้ว่าชอบอะไรที่เร่ร่อนก็เลยแสดงออกมาอย่างนี้ (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 1, สัมภาษณ์)

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศชาย วัย 28 ปีและใช้ชีวิตนอกพื้นที่ภาคใต้เป็นระยะเวลากว่า 10 ปีปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) แสดงทัศนะไวดังนี้

“มันเล่นมากไป คนรำบนเวทีเหมือนกับมันจะเต้นเลย มันต้องช้ากว่านี้”
(กลุ่มตัวอย่างคนที่ 6, สัมภาษณ์)

จากการถอดรหัสความหมายของกลุ่มตัวอย่างในประเด็นการแสดงมโนราห์ที่ปรากฏในภาพยนตร์ จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความคุ้นเคยหรืออยู่ในพื้นที่ภาคใต้ตลอดจะให้การยอมรับการสร้างความหมายของภาพยนตร์ แต่กลุ่มตัวอย่างที่มาทำงานนอกพื้นที่ภาคใต้เป็นเวลานานจะยังคงไม่ยอมรับการแสดงบางอย่างและกลุ่มตัวอย่างบางคนกล่าวว่าไม่เคยดูการแสดงมโนราห์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ภาคใต้เป็นเวลานาน ดังนั้นทำให้ไม่ได้รับชมศิลปะการแสดงมโนราห์ที่ส่วนใหญ่เป็นการแสดงในท้องถิ่นไปด้วย และการแสดงทัศนคติออกมาในลักษณะปฏิเสธอาจจะเป็นเพราะห่างหายจากการชมศิลปะวัฒนธรรมภาคใต้เป็นเวลาก็นานได้

5.5.2.2 การถอดรหัสเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้ชมมโนราห์

ตารางที่ 4.13

การเข้ารหัสและถอดรหัสเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้ชมมโนราห์

การเข้ารหัสความหมาย (encoding) ของภาพยนตร์	การถอดรหัสความหมาย (decoding) ของผู้รับสาร
- ผู้ชมท้องถิ่นให้ความชื่นชอบการแสดงพื้นบ้าน มีทั้งร้องและรำไปพร้อม ๆ กับคนแสดง	กลุ่มตัวอย่างถอดรหัสความหมาย 3 ลักษณะ กล่าวคือ <u>การยอมรับความหมาย (preferred reading)</u> กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า ที่ทำให้การรับชมมโนราห์ออกมาเป็นรูปแบบนั้นเป็นเพราะตัวละคร “แตน” เป็นคนนอกพื้นที่ที่อยากเรียนรู้วัฒนธรรมภาคใต้และด้วยบุคลิกลักษณะที่เป็นคนสนุกสนาน ทำให้การรับชมมโนราห์ออกมาในเชิงตลก สนุกสนาน อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างไม่ได้คิดว่าเป็นการล้อเลียนวัฒนธรรมได้แต่อย่างใด <u>การต่อรองความหมาย (negotiated reading)</u> กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า วัฒนธรรมของการชมมโนราห์ของคนภาคใต้ มีเพียงการนั่งชมเท่านั้น กลุ่มตัวอย่างไม่เคยเห็นผู้ชมลุกออกมาเต้นแบบที่ภาพยนตร์ได้นำเสนอ แต่กลุ่มตัวอย่างก็มีการต่อรองความหมาย (negotiated reading) ว่าในภาพยนตร์ตัวละคร “แตน” ก็ไม่ใช่คนภาคใต้และอยากเรียนรู้วัฒนธรรม ซึ่งถ้าเป็นคนภาคใต้ก็ออกมาเต้นแบบนี้กลุ่มตัวอย่างรับไม่ได้ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างอีกคนให้ทัศนะว่า การสร้างความหมายออกมาในเชิงตลกเป็นเพราะกระบวนการผลิตภาพยนตร์แนวตลก (comedy) ที่จำต้องทำออกมาในรูปแบบสนุกสนานอยู่แล้ว <u>การปฏิเสธความหมาย (oppositional reading)</u> กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า จากที่เคยเห็นการรับชม

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

การเข้ารหัสความหมาย (encoding) ของภาพยนตร์	การถอดรหัสความหมาย (decoding) ของผู้รับสาร
	มโนราห์ไม่มีใครลุกขึ้นมาเต้นแบบตัวละคร “แตน” อีกทั้ง เต้นแบบคนที่เต้นตามับตามบาร์ ซึ่งไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง และทำให้วัฒนธรรมภาคใต้เปลี่ยนแปลงไป

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่าในทัศนะของผู้รับสารชาวใต้ ในส่วนของผู้ชมมโนราห์ที่ปรากฏในภาพยนตร์เหมือนหรือแตกต่างจากโลกแห่งความเป็นจริง (world of reality) หรือไม่และอย่างไร จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รับสารชาวใต้จำนวน 6 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างถอดรหัสความหมายออกมาหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการยอมรับความหมาย (preferred reading) หรือการต่อรองความหมาย (negotiated - reading) และการปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง วัย 24 ปีและใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอดยอมรับความหมาย (preferred reading) ของการแสดงมโนราห์ที่ผู้สร้างภาพยนตร์ได้นำเสนอไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

“ที่โอปอเต้นก็ดูว่ามันตลกดี มันแสดงท่าทางออกมาในอารมณ์ของมัน ตอนนั้นมันสนุกมันก็เลยแสดงออกมาในท่าทางของมัน แต่ไม่ได้ทำให้วัฒนธรรมดูแย่ละ ถือว่าไม่ได้เอาโนราห์มาล้อเลียน แต่มันแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์การแสดงที่ครั้นเคร่งของภาคใต้” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 1, สัมภาษณ์)

“ในเรื่องโอปอเป็นคนกรุงเทพฯ แล้วมาอยู่ที่น่าน แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมของภาคใต้ไม่จำเป็นต้องเป็นคนภาคใต้ชอบเท่านั้น คนกรุงเทพฯ ก็มาชอบมาติดด้วย จากที่ดูก็ตลกตอนโอปอเต้น” (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 2, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างวัย 45 และ 28 ปี ที่ใช้ชีวิตนอกพื้นที่ภาคใต้มาเป็นเวลายาวนานได้ต่อรองความหมาย (negotiated reading) ของการแสดงมโนราห์ที่ผู้สร้างภาพยนตร์ได้นำเสนอไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โอปอเต้นมันไม่เหมาะสม มันไม่ใช่วัฒนธรรมทางใต้ มโนราห์เค้าต้องรำ ไม่ใช่มาเต้น ๆ แบบนี้ มันไม่ใช่ท่าทางของเค้า ส่วนชาวบ้านไม่รู้ว่าคุณได้มัย คนคง

ไม่ได้เรียนรู้สิ่งที่ขนาดนั้น การรำ ทำรำเป็นยังไง ถ้าคนได้ทำรับไม่ได้ แต่ถ้าเป็นคนภาคอื่นเราก็ต้องรับให้ได้ แต่ถ้าโอบอเป็นคนใต้ก็ไม่เหมาะสมเพราะไม่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมทางใต้ว่าเป็นยังไง มันเพี้ยนไปทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง ทำให้มโนราห์ดูตลก มโนราห์ไม่ใช่ทำที่ตรงแบบนั้น การรำพอรับได้นิด ๆ (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 4, สัมภาษณ์)

โอบอมันเต้นเหมือนคนเต้นทั่วไป ทำให้ดูตลก จริง ๆ โนราไม่มีให้คนข้างล่างมาเต้น เค้านั่งกันดูกันเฉย ๆ เท่าที่เห็นมีแต่คนเฒ่าคนแก่ที่นั่งดูเฉย ๆ วัยรุ่นไม่ค่อยมีใครมาดูมาเต้นแบบนี้ ไม่ได้ถือว่าล้อเลียนวัฒนธรรม แต่เค้า entertain คนดูหนัง เพราะการทำหนังเค้าต้องแทรกมุกตลกไปบ้าง ไม่งั้นขายไม่ได้ (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 6, สัมภาษณ์)

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) ของการแสดงมโนราห์ที่ผู้สร้างภาพยนตร์ได้นำเสนอไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง วัย 25 ปี และใช้ชีวิตอยู่นอกพื้นที่ภาคใต้เป็นเวลากว่า 7 ปี กล่าวไว้ดังนี้

คนรำข้างบนอะไม่เท่าไร แต่คนเต้นข้างล่างอะชัด คนรำข้างบนเฉย ๆ เพราะมันแว็บ ๆ เอง มันก็แค่เลี้ยวหนึ่งของโน้ต ก็เลยไม่ใส่ใจ ถึงเค้าพยายามทำให้ช้า ๆ กับโอบอ ยังไม่เข้าใจว่าพยายามยิงมุกอะไรในฉากนั้น การแสดงก็ไม่ได้โชว์ไม่ได้ร้องอะไรที่เด่น ๆ ออกมา เหมือนจะโชว์ให้โอบอเต้นมากกว่า ไม่เคยเห็นคนเต้นตอนรำโนราห์ ถึงดูหนังลุงก็ไม่เห็นเค้าเต้นกันนะ มีแต่คนนั่งดู เค้าพยายามแสดงให้ครึกครื้นแต่บังเอิญดูไม่เข้าใจ ขำทางแกลงแกลงมากกว่า เบี้ยวมาก กล้าใส่ สรุปว่าฉากนั้นมันมาทำไม (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 3, สัมภาษณ์)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างเพศชาย วัย 28 ปี ที่ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ภาคใต้มาโดยตลอดให้ทัศนะดังนี้

เค้าทำให้ศิลปะท้องถิ่นมันเปลี่ยนไป เปลี่ยนไปจากการดูแบบรื่นเริงตามแบบฉบับของชาวใต้ แต่กลับกลายเป็นการดูคอนเสิร์ต เต้นได้ด้วย ใจจริงไม่ชอบนะ มันเป็นการล้อเลียนวัฒนธรรมท้องถิ่น เอกลักษณ์ของคนใต้ไป ไม่ชอบที่โอบอเต้น มันเหมือนเต้นตามผับ ตามบาร์ไป เค้ามองศิลปะท้องถิ่นมันเปลี่ยนไป (กลุ่มตัวอย่างคนที่ 5, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2551)

การถอดรหัสความด้านการแสดงและการรับชมโนราห์ กล่าวได้ว่า กลุ่มตัวอย่างใช้ประสบการณ์ในการพบเห็นจากประสบการณ์ตรงมาเป็นเกณฑ์ในการถอดรหัสความหมาย ซึ่งการที่ผู้สร้างภาพยนตร์ถ่ายทอดวัฒนธรรมการแสดงและการรับชมโนราห์ออกมาในลักษณะที่ไม่เข้าใจวัฒนธรรมการแสดงอย่างแท้จริงก็จะทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการตีความหมาย (negotiated reading) หรือปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) ได้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนสำหรับเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งหากมีความผิดเพี้ยนจากประสบการณ์ตรงก็ทำให้ผู้รับสารเกิดการต่อต้านได้

จากการถอดรหัสความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้ที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง “เพื่อนสนิท” พบว่า กลุ่มตัวอย่างถอดรหัสความหมายในลักษณะการตีความหมาย (negotiated reading) และปฏิเสธความหมาย (oppositional reading) ในสัดส่วนที่มากกว่าการยอมรับความหมาย (preferred reading) ทั้งนี้เนื่องมาจากกระบวนการผลิตภาพยนตร์ที่ประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้จากมุมมองของคนนอกพื้นที่ภาคใต้ที่ไม่ได้มีภูมิหลังหรือประสบการณ์ในพื้นที่ภาคใต้อย่างแท้จริง อีกทั้งผู้สร้างภาพยนตร์อาจไม่ได้มีเป้าหมายหลักในการนำเสนอวัฒนธรรมภาคใต้ เพียงแค่ใช้พื้นที่ภาคใต้เป็นฉากหลังเรื่องราวความรักของตัวละครเอกเท่านั้น ในส่วนของกลุ่มตัวอย่าง แม้ว่าจะยอมรับความหมาย (preferred reading) ในบางแง่มุมของการประกอบสร้างอัตลักษณ์แบบภาพสรุปเหมารวม (stereotyping) แต่กลุ่มตัวอย่างก็มีแนวโน้มจะไม่ยอมรับการตัดสินคุณค่า (value judgement) จากคนนอกพื้นที่ภาคใต้ในการทำให้ชุมชนและสังคมภาคใต้มีความอ่อนด้อยกว่าเมืองหลวง